

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE PIERRE CORNELISKAAL EN DE NIEUWBRUGSTRAAT TE AALST, FASE 3 EN 4 (PROVINCIE OOST-VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1463

Rapport opgemaakt door: Sander Pelsmaekers

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

februari 2021

Dossiernr. 30316

OE: 2021A391

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Pierre Corneliskaai en de Nieuwbrugstraat te Aalst, Fase 3 en 4 (provincie Oost-Vlaanderen)

Auteur

Sander Pelsmaekers

Initiatiefnemer

Revive nv

Projectnummer

- 30316 (intern)
- 2021A391 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Aartselaar, februari 2021

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1463

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
V0	18/01/2021	Interne draft
V1	27/01/2021	Externe draft
V2	12/02/2021	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Sander Pelsmaekers
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	7
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek	8
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie	11
2.2	Toekomstige situatie	13
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	14
3.1	Topografische situering	14
3.2	Bodemkundige situering	18
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	23
4.1	Inventarissen onroerend erfgoed	24
4.2	Cartografische bronnen	32
4.3	Recente landschapsveranderingen	39
5	Besluit	42
5.1	Interpretatie en datering	42
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	43
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	44
7	Bibliografie	45
7.1	Literaire bronnen	45

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Orthofotomozaïek (1:2500), middenschallig, winteropnamen, panchromatisch (2019) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	9
Figuur 2: GRB (1:2500) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021)...	9
Figuur 3: Kadasterkaart (1:2000) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Cadgis 2020).	10
Figuur 4: Orthofoto (1:1500) (middenschallige winteropname, kleur, 2020) met weergave van de bestaande toestand. (Bron: Geopunt 2021).	11
Figuur 5: Toestand van het onderzoeksgebied in 2014, toen de fabrieksgebouwen nog aanwezig waren. (Bron: Geopunt 2021).	12
Figuur 6: Aanduiding van de kernen waarbinnen een sanering vereist is. (Bron: Opdrachtgever 2021).	12
Figuur 7: Overzicht van de werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied (1:1500). (Bron: Geopunt 2021).	13
Figuur 8: Topografische kaart (1:6000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	14
Figuur 9: DTM (1m) (1:3000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	15
Figuur 10: Hoogteprofielen van noord naar zuid en van west naar oost. (Bron: Geopunt 2021).	16
Figuur 11: Skyview (1:2000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).	17
Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:4000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	18
Figuur 13: Quartairgeologische sequentie type 3a . (Geopunt 2021)	19
Figuur 14: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:4000) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt 2021).	19
Figuur 15: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).	20
Figuur 16: Bodemerosiekaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).	21
Figuur 17: Bodemgebruikskaart (1:2000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	22
Figuur 18: Tabel met geraadpleegde bronnen.	23
Figuur 19: De erfgoedwaarden met betrekking tot het onderzoeksgebied. (1:6000). (Bron: Geopunt 2021).	26
Figuur 20: Alle CAI-meldingen (1:8000) in de nabijheid van het onderzoeksgebied.	27
Figuur 21: Overzichtstabel CAI.	27
Figuur 22: Deventerkaart met (bij benadering) de aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius 2020).	32
Figuur 23: Fricxkaart (1:30000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	33
Figuur 24: Ferrariskaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	34
Figuur 25: Atlas der Buurtwegen (1:5000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	35

Figuur 26: Vandermaelenkaart (1:5000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	36
Figuur 27: Poppkaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	37
Figuur 28: Kaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	38
Figuur 29: Orthofotomozaïek (1:3000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1971) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	39
Figuur 30: Orthofotomozaïek (1:3000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1991) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	40
Figuur 31: Orthofotomozaïek (1:1500), middenschallig, winteropnamen, panchromatisch (2019) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).	41

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Oost-Vlaanderen, Aalst, Pierre Corneliskaai, Nieuwbrugstraat, verstoring, fabriek, verontreiniging, vrijgave

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 30316	Onroerend Erfgoed: 2021A391
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Pierre Corneliskaai z.n.
- Postcode:	9300
- Fusiegemeente:	Aalst
- Land:	België
Lambertcoördinaten 1972 (EPSG:31370)	Xmin, Xmax: 126 852,63 m - 181 778,21 m Ymin, Ymax: 126 778,11 m - 181 976,31 m
Kadaster	
- Gemeente:	Aalst
- Afdeling:	AALST 3 AFD
- Sectie:	A
- Percelen:	41303D0764/00C005, 41303D0767/00X000, 41303D0767/00Y000, 41303D0767/00W000
Onderzoekstermijn	Februari 2021

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning ter hoogte van de Pierre Corneliskaai en de Nieuwbrugstraat te Aalst (provincie Oost-Vlaanderen). De beoogde werken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Het onderzoeksgebied is deels gelegen in woongebied. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3.000 m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de 1.000 m² overschrijdt moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een vergunningsaanvraag, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is.

Het onderzoeksgebied heeft een totale oppervlakte van ca. **8.180 m²**. Omdat het hier om een verkaveling gaat, wordt er uitgegaan van een maximale verstoring. Deze archeologienota behandelt Fase 3 en 4 van de vergunning. Voor Fase 2¹ werd er reeds een archeologienota opgemaakt. De bouwvergunning voor het overige deel in het noordoosten werd gerealiseerd voor het Onroerend Erfgoeddecreet uit 2016. Een archeologienota was dus niet verplicht en het gebouw is reeds grotendeels gerealiseerd. Voor het meest zuidelijke gebouw bestaat er ook al een archeologienota met ID 2589, waarvan reeds akte genomen werd.

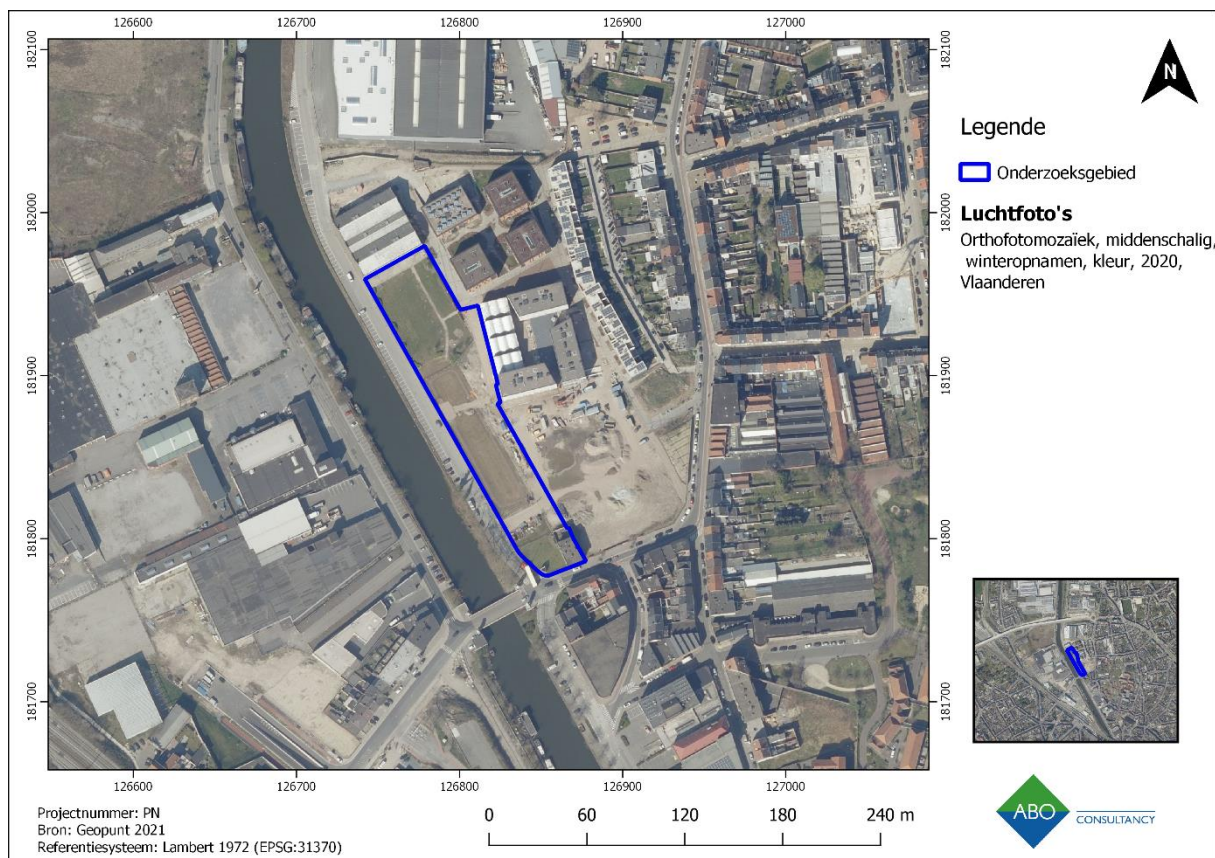
1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied situeert zich ter hoogte van een oude Tupperwarefabriek ten noorden van het stadscentrum van Aalst. Het terrein wordt in het zuidwesten door de Pierre Corneliskaai, in het zuidoosten door de Nieuwbrugstraat en in het noordoosten door bebouwing en open ruimte begrensd. De volgende percelen maken deel uit van het onderzoeksgebied, dat een oppervlakte van ca. 8.180 m² heeft:

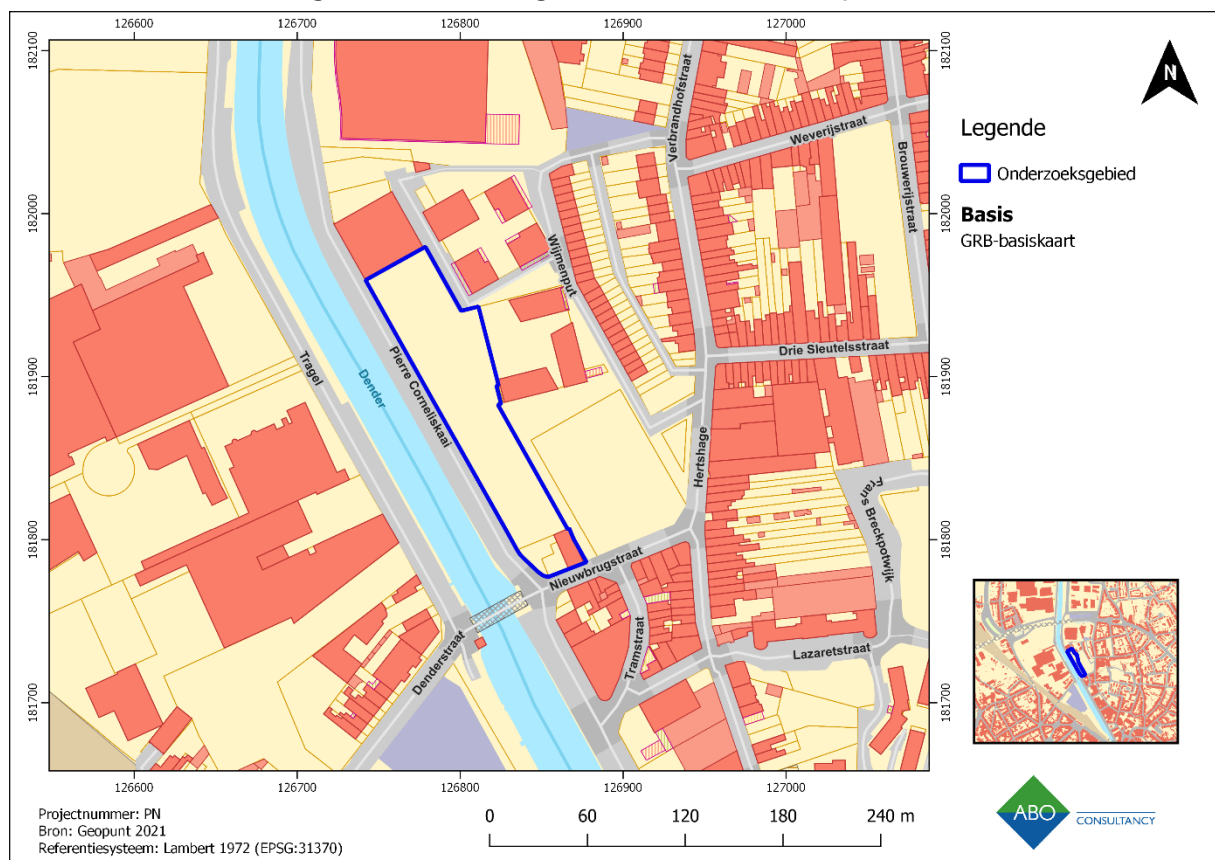
41303D0764/00C005, 41303D0767/00X000, 41303D0767/00Y000, 41303D0767/00W000
--

Op nog geen 20 meter van het onderzoeksgebied stroomt de Dender, een bevaarbare waterloop die uitmondt in de Schelde. De voormalige fabrieksgebouwen die er aanwezig waren zijn reeds gesloopt.

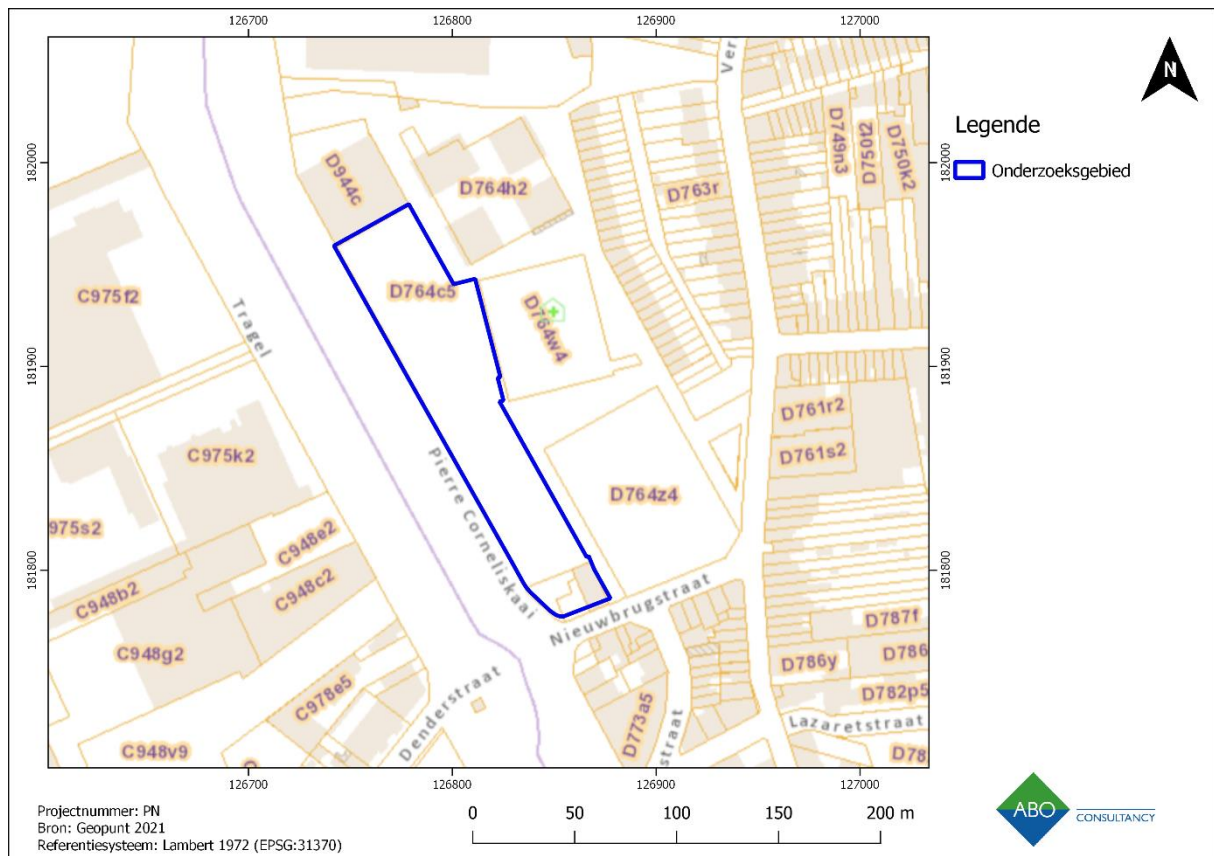
¹ Van denhaute, 2020.

Figuur 1: Orthofotomosaïek (1:2500), middenschallig, winteropnamen, panchromatisch (2019) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Figuur 2: GRB (1:2500) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Figuur 3: Kadasterkaart (1:2000) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Cadgis 2020).

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied, dat een oppervlakte heeft van 8.180 m², is gelegen op een voormalige fabriekssite. De bestaande bebouwing werd reeds gesloopt, waardoor het terrein momenteel braakliggend is. Het onderzoeksgebied was tot voor kort wel volledig bebouwd en/of verhard.

Figuur 4: Orthofoto (1:1500) (middenschallige winteropname, kleur, 2020) met weergave van de bestaande toestand. (Bron: Geopunt 2021).

Zoals eerder vermeld, was de site voorheen in gebruik als een Tupperwarefabriek. Tussen 1965 en 2007 werden hier deze gekende voorwerpen in kunststof vervaardigd. Het terrein was echter al vroeger een basis voor industriële bedrijvigheid. Tot 1951 was er namelijk een weverij met een ververij gevestigd, uitgbaat door Roos-Geerinckx-De Naeyer. Tussen 1951 en 1965 vonden er tijdelijk geen activiteiten plaats. Het is geweten dat het hele terrein zeer sterk werd opgehoogd om de fabrieksgebouwen te realiseren. De ophogingslaag heeft een dikte van 1,50 meter tot 2,00 meter en is erg puinhoudend van aard.

Verder blijkt ook uit de oriënterende en beschrijvende bodemonderzoeken (Nackaerts, J. 2011) dat er zich twee verontreinigingskernen bevinden ter hoogte van het onderzoeksgebied. In de zuidelijke hoek bevindt zich een historische verontreiniging met gechlloreerde solventen (Kern 1; 1.600 m²), waarschijnlijk ontstaan door het industriële verleden van het perceel. De sanering bestaat uit een afgraving en verwijdering van de verontreiniging. Meer noordelijk is er een gelijkaardige verontreiniging aanwezig (Kern 3; 3.050 m²). De solventen bevinden zich tot een diepte van 4,00 m-Mv tot 8,00 m-Mv. Daarom wordt er een sanering uitgevoerd tot een maximale diepte van 8,00 m-Mv.

Figuur 5: Toestand van het onderzoeksgebied in 2014, toen de fabrieksgebouwen nog aanwezig waren. (Bron: Geopunt 2021).

Figuur 6: Aanduiding van de kernen waarbinnen een sanering vereist is. (Bron: Opdrachtgever 2021).

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een groter project dat Pier Kornel werd gedoopt. Er zal op het oude fabrieksterrein immers een nieuwe woonbuurt worden ontwikkeld, bestaande uit gezinswoningen, appartementen, assistentiewoningen, een ondergrondse parkeergarage, tuinen, winkels en andere voorzieningen voor de gemeenschap. De huidige archeologienota behandelt de verkavelingsvergunning voor Fase 3 en 4, waardoor er van een maximale verstoring wordt uitgegaan.

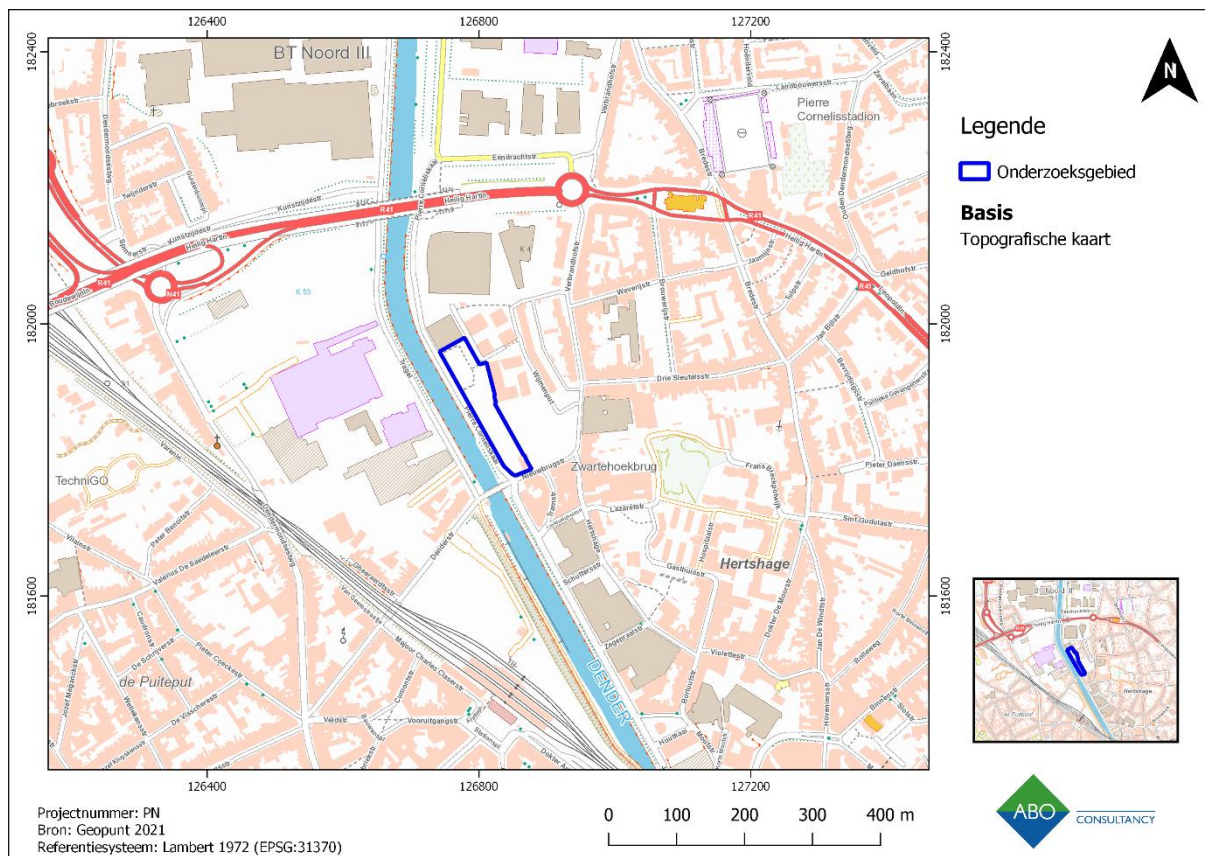

Figuur 7: Overzicht van de werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied (1:1500). (Bron: Geopunt 2021).

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

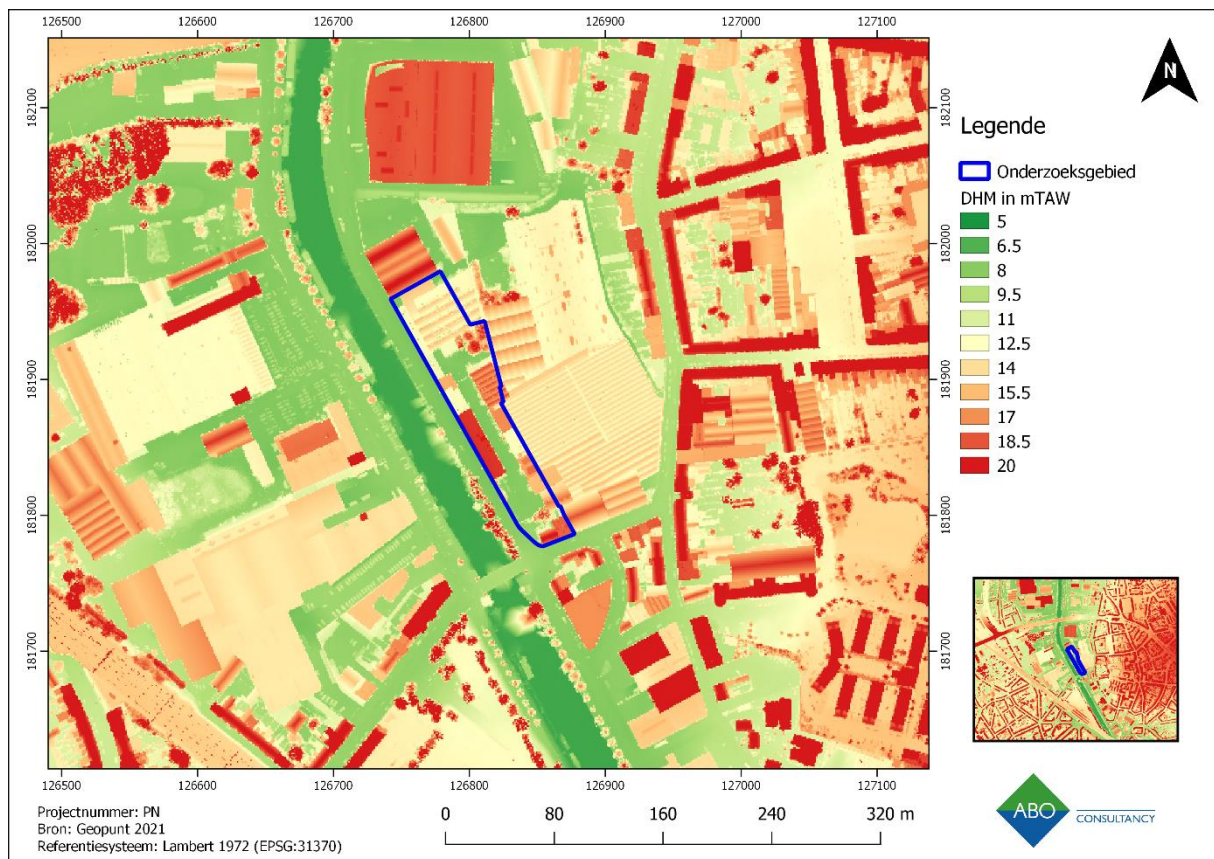

Figuur 8: Topografische kaart (1:6000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de topografische kaart staat het onderzoeksgebied aangeduid ter hoogte van een geïndustrialiseerde zone aan de Dender. Binnen het onderzoeksgebied waren vroeger dan ook voornamelijk fabrieksgebouwen aangeduid. Ook ten oosten, zuiden en vooral ten noorden zijn dezelfde fabrieksgebouwen te zien, het ging hier om een voormalige Tupperwarefabriek. De huidige situatie is echter zo dat de bestaande gebouwen reeds gesloopt zijn. Ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt zich de industriezone van het Wijngaardveld, BT Noord III en BT Noord IV. Ten westen van het studiegebied is de Dender te zien, iets verder ten zuidwesten hiervan bevindt zich de spoorlijn en het bijhorende station van Aalst, dat in 1853 werd geopend. De ring rond Aalst (R41) staat in het rood aangeduid. Het onderzoeksgebied situeert zich ten noorden van het stadscentrum van Aalst.

Op de traditionele landschappenkaart bevindt het onderzoeksgebied zich in de stedelijke gebieden en havengebieden van Aalst, een zone die deel uitmaakt van de Vlaamse zandleem- en leemstreek.

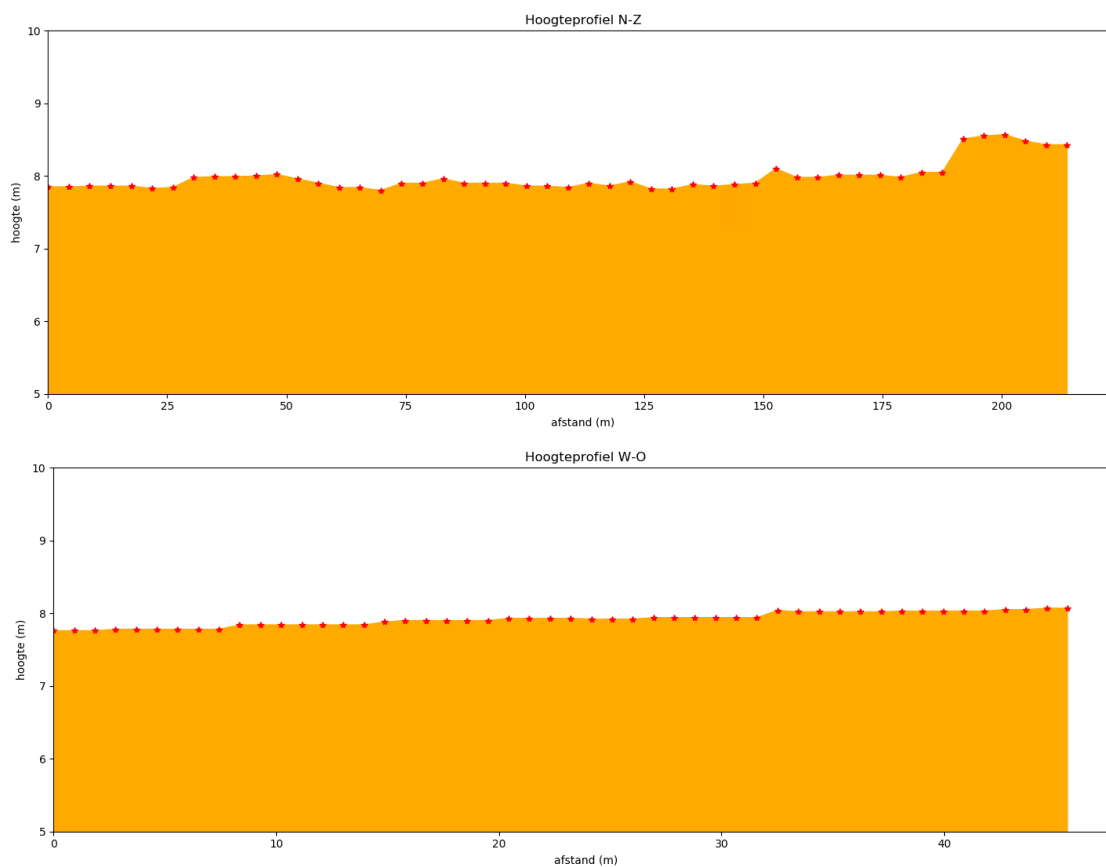
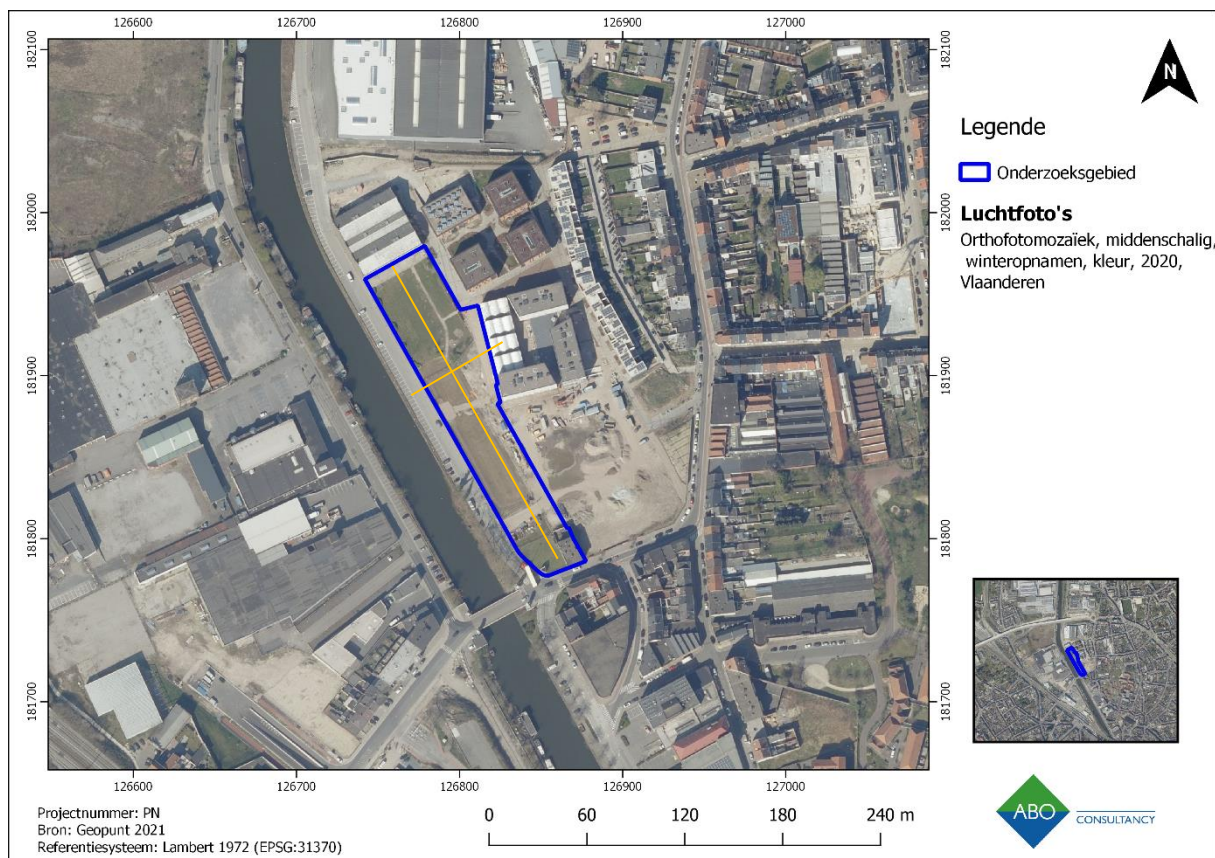
3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Figuur 9: DTM (1m) (1:3000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

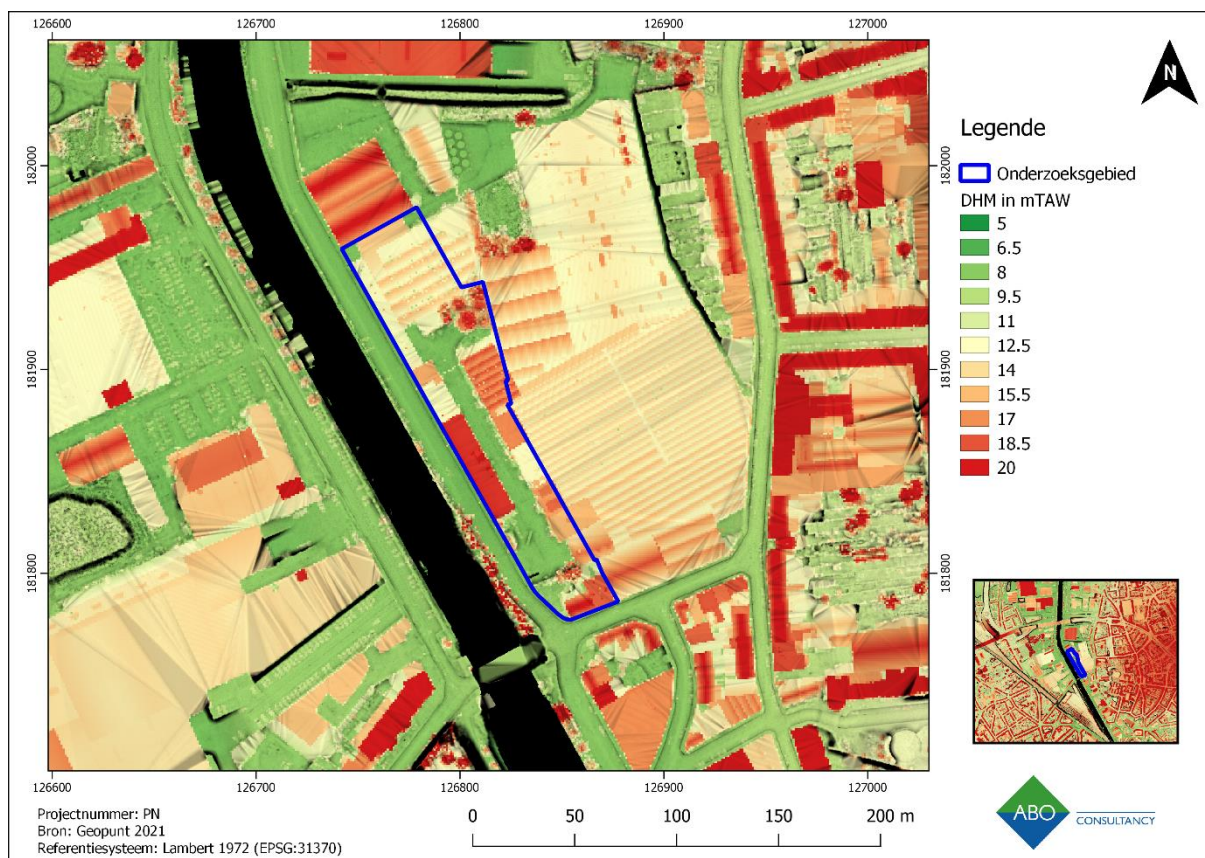
Aalst is ontstaan op de plaats waar de noordoostelijke uitloper van een leemrug overgaat in de alluviale vlakte van de Dender. De historische stadskern bevindt zich langs de westelijke oever van de Dender. Het studiegebied situeert zich echter aan de noordelijke rand van Aalst. Het terrein is op enkele meters van de (thans gekanaliseerde) Dender gelegen en bevindt zich binnen de alluviale vlakte van deze rivier. Het gebied was in het verleden allicht zeer nat en gevoelig voor overstromingen.

De hoogteprofielen tonen een gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied, dat zeer vlak is. Het reliëf schommelt van noord naar zuid en van oost naar west tussen 7,80 mTAW en 8,20 mTAW. De clusters van punten op dezelfde hoogteligging en de geringe stijging wijzen op nivellering van het terrein. Gezien zich hier vanaf het begin van de 20ste eeuw een fabriek bevond, is dit geen verrassing. Het is geweten dat de bodem tussen 1,50 meter en 2,00 meter werd opgehoogd.

Figuur 10: Hoogteprofielen van noord naar zuid en van west naar oost. (Bron: Geopunt 2021).

3.1.3 SKYVIEW

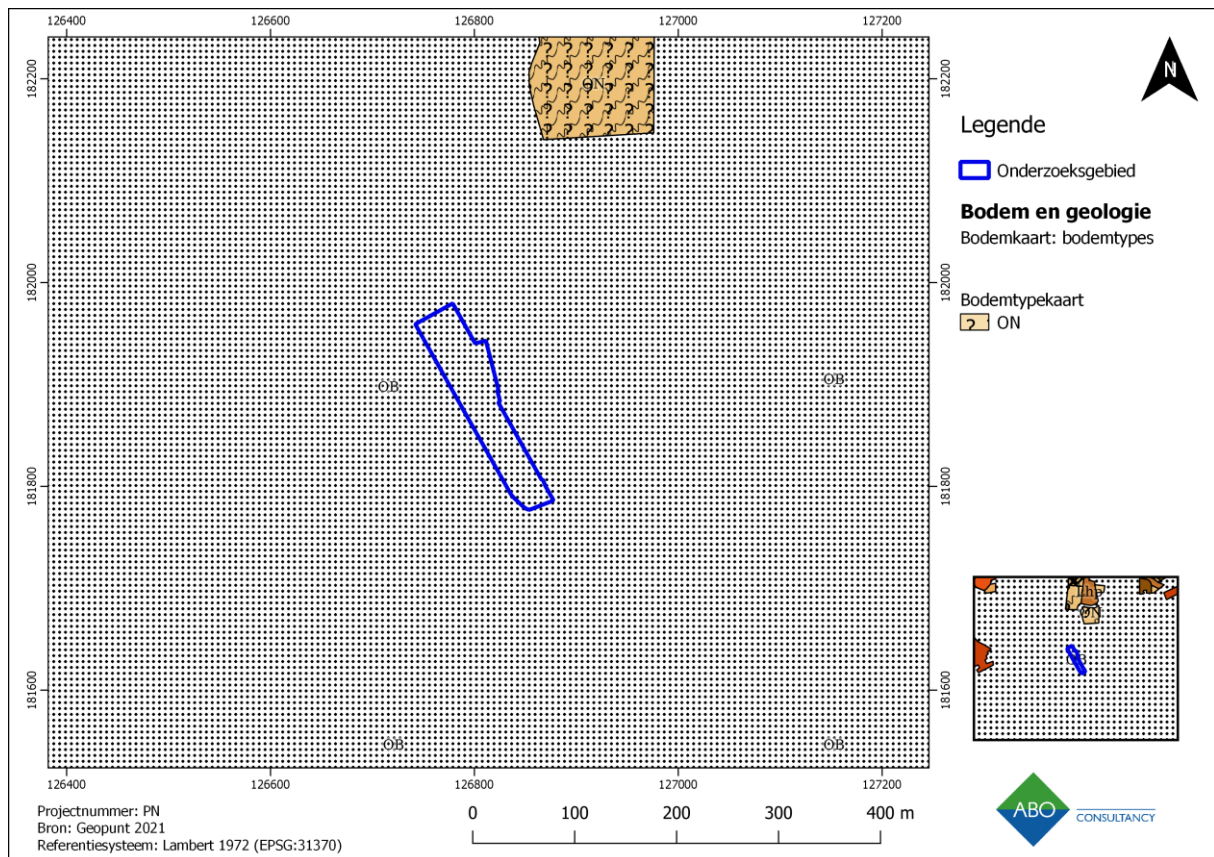

Figuur 11: Skyview (1:2000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, Skyview factor 0,25 m toont het onderzoeksgebied nog met de bebouwing aanwezig, wat het grillig reliëf verklaart. Op ruimere schaal is ten westen van het studiegebied de Dender te zien.

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:4000) met aanduiding van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

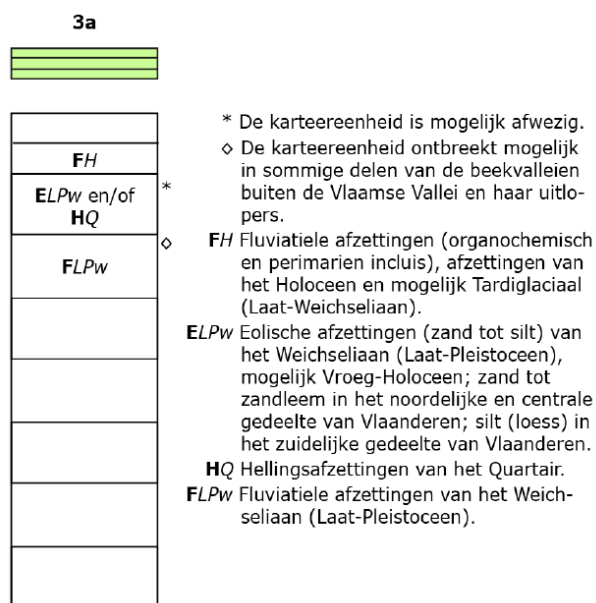
Op de bodemkaart is te zien dat het onderzoeksgebied volledig gekarteerd staat als bodemtype **OB**. Dit is een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijke bodemtype niet meer achterhaald kon worden. Gezien het studiegebied zich binnen de huidige agglomeratie van Aalst bevindt en vroeger in gebruik was als fabrieksterrein, is dit geen verrassing.

Ten noorden van het studiegebied zijn er wat opgehoogde (**ON**) en vergraven (**OT**) gronden te zien. Deze bevinden zich ook binnen de industriezone van Aalst.

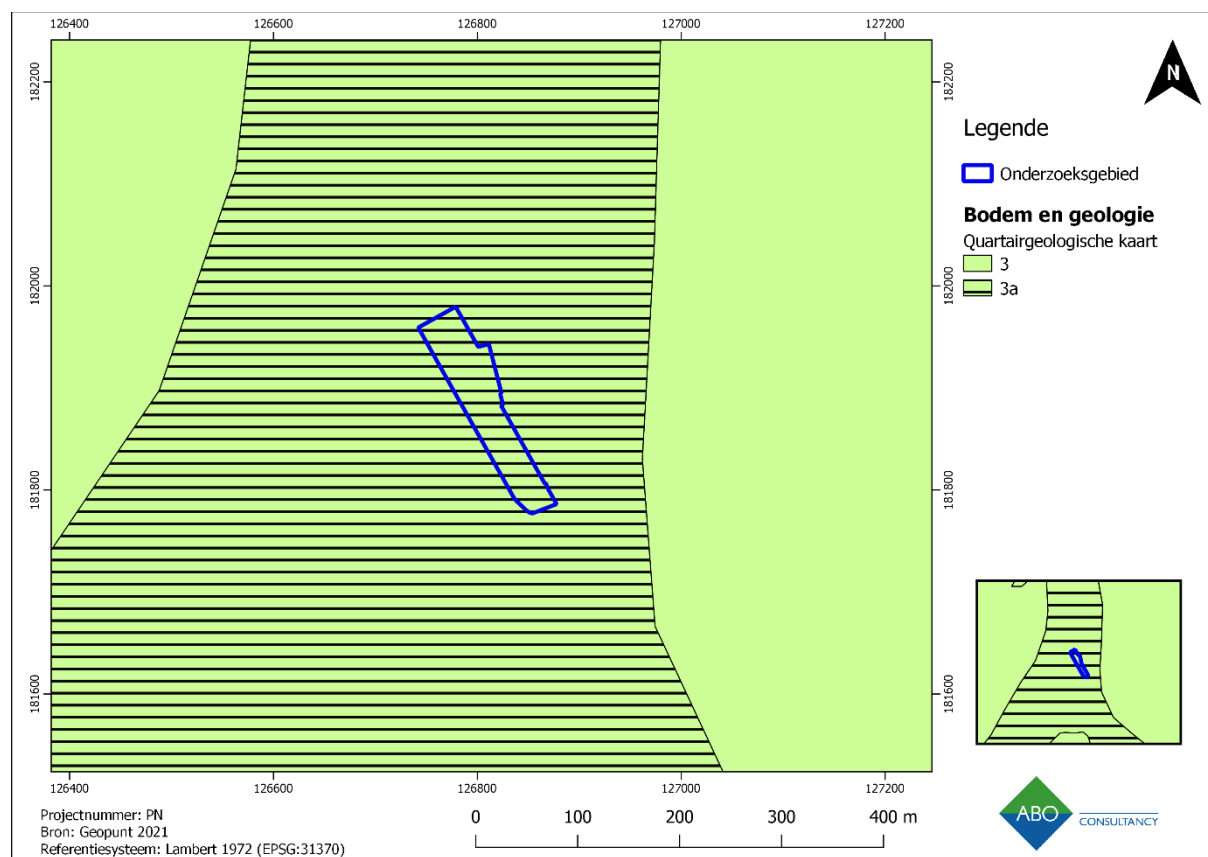
3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Ter hoogte van het onderzoeksgebied komt het Quartaire pakket type 3a voor, dat bestaat uit fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), met daarboven een laag eolische afzettingen van (zand tot silt) uit het Weichseliaan (Laat Pleistoceen) of mogelijk het Vroeg Holoceen. Deze laag kan voorkomen met hellingsafzettingen uit het Quartair. De bovenste laag bestaat uit fluviatiele afzettingen (organisch en primairien inclus). Deze afzettingen dateren uit het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

De Quartairgeologische sequentie geeft mooi de landschappelijke ligging weer van het studiegebied binnen de alluviale vlakte van de Dender. Net ten westen van het studiegebied begint type 3, het gaat hier om eolische afzettingen van bodempartikels die bij het uitschuren van de Denderbedding werden opgeworpen en afgezet.

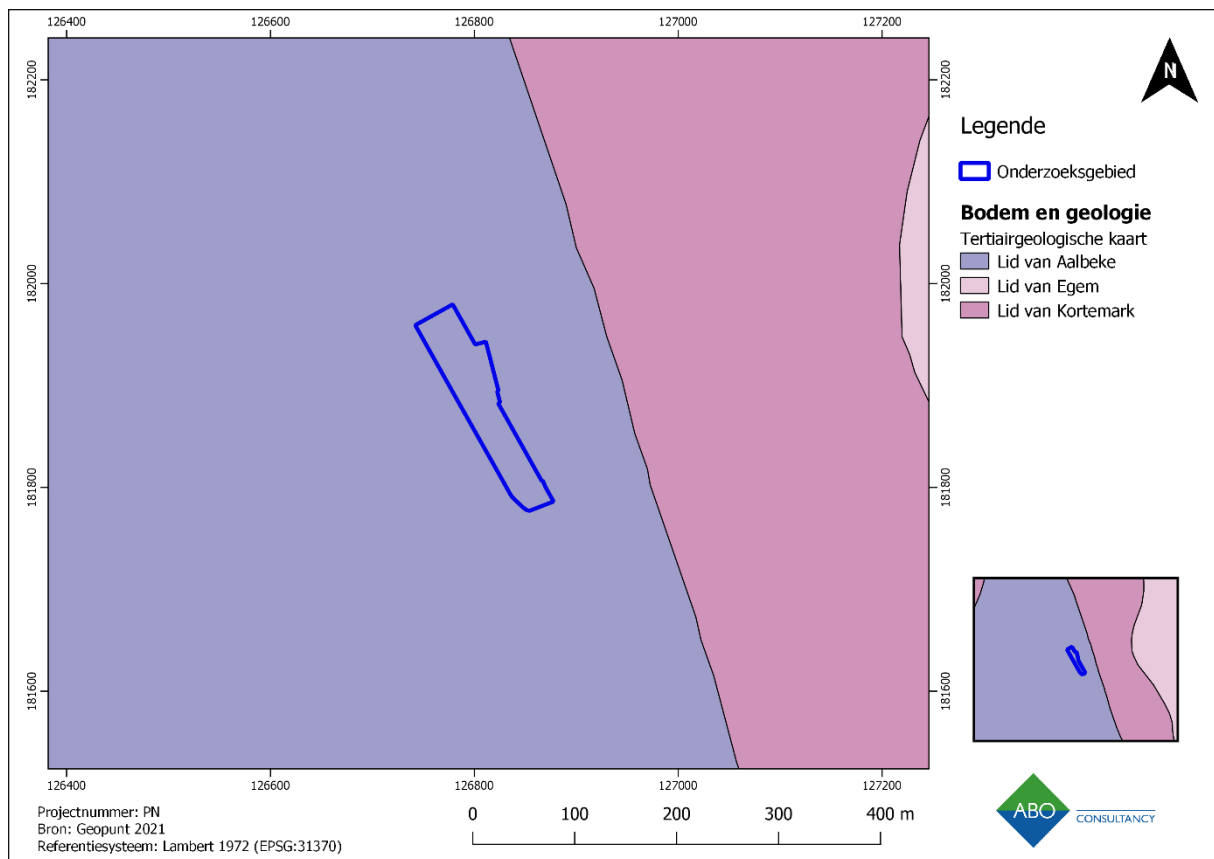

Figuur 13: Quartairgeologische sequentie type 3a . (Geopunt 2021)

Figuur 14: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:4000) met aanduiding van het studiegebied. (Bron: Geopunt 2021).

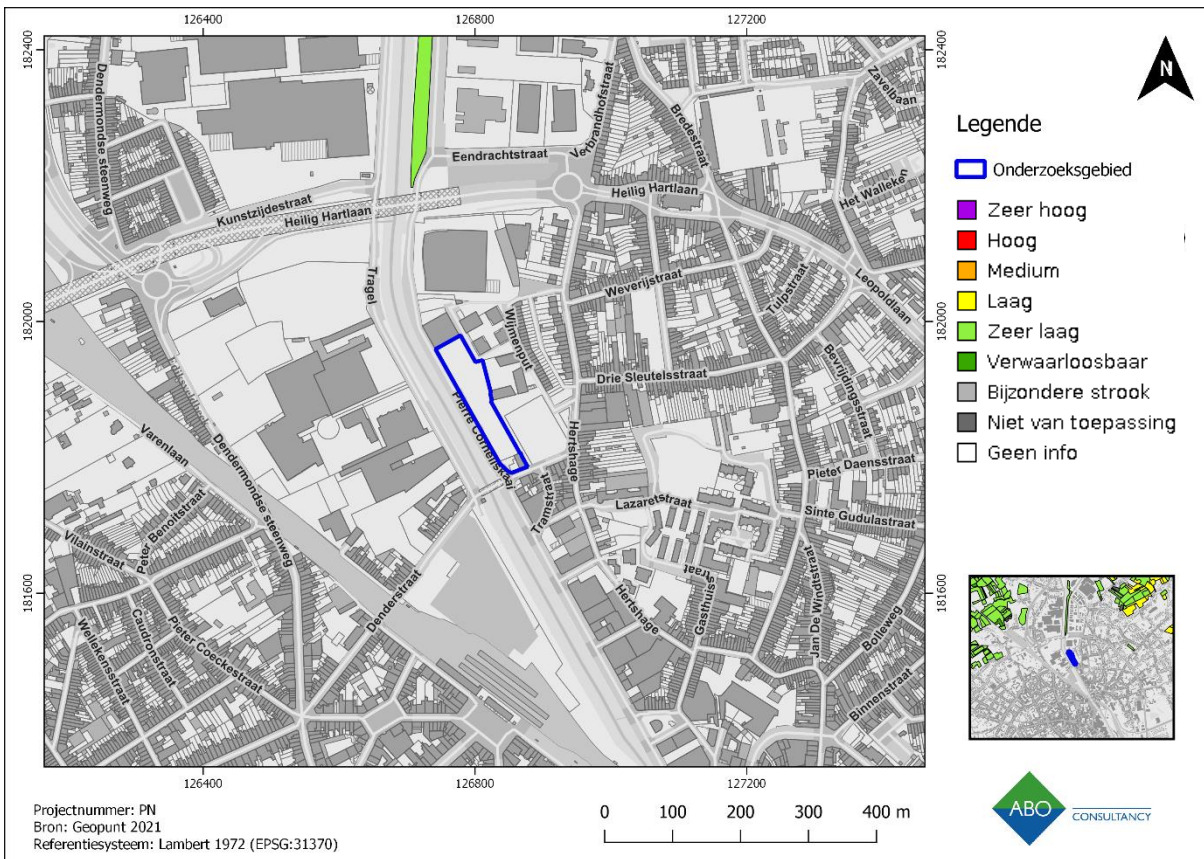
3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 15: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).

Het studiegebied bevindt zich binnen de **Formatie van Kortrijk** en is verder onderverdeeld binnen het **Lid van Aalbeke**. De formatie bestaat uit donkergrijze tot blauwe klei en bevat glimmers. Deze lagen werden afgezet door de zee in het Ypresiaan, zo'n 52 miljoen jaar geleden. Soms komen fossielen of bioturbatie voor.

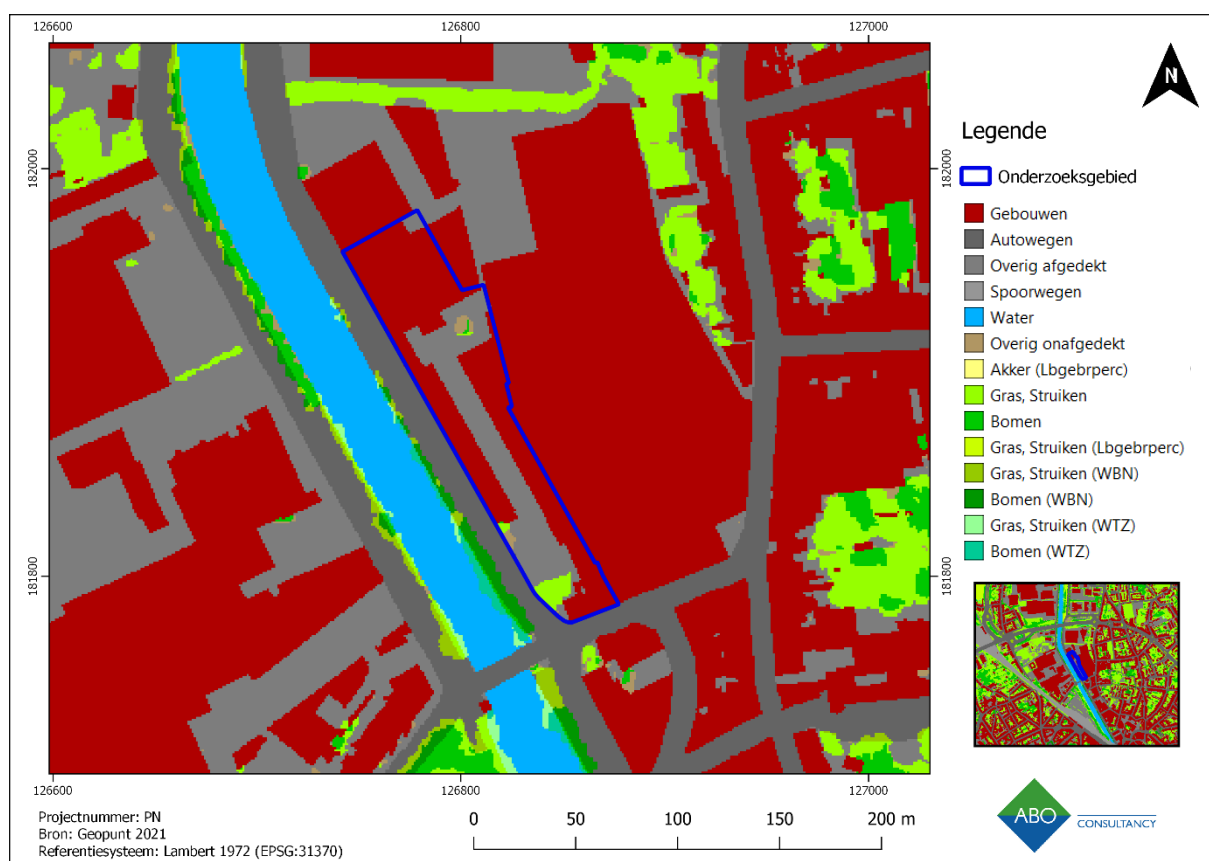
3.2.4

Figuur 16: Bodemerosiekaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt 2021).

Op de bodemerosiekaart is te zien dat er geen informatie beschikbaar is over de kans op erosie binnen het onderzoeksgebied, aangezien het terrein tot voor kort deel uitmaakte van een fabriekssite en volledig bebouwd en/of verhard was. Iets verder in de omgeving wordt de kans op erosie ook als zeer laag ingeschat.

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Figuur 17: Bodemgebruikskarta (1:2000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de bodembedekkingskarta, die dateert uit 2012, zijn de voormalige fabrieksgebouwen en verhardingen binnen het onderzoeksgebied duidelijk te zien (rood en grijs). Ten westen van het studiegebied staat de Dender aangeduid met een blauwe lijn.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Buiten archeologische zone
Gekende erfgoedwaarden	Relevant, cf. 4.1.2
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.3
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.4
Inventaris historische stadskern	Niet van toepassing
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.2.5
Orthofoto's 1954-2017)	Relevant, cf. 4.3

Figuur 18: Tabel met geraadpleegde bronnen.

4.1 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied rondom het studiegebied meldingen van beschermde monumenten, cultuurhistorische landschappen, zones opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris en bouwhistorische relictten.

4.1.1 HISTORISCH KADER

Aalst is ontstaan op de noordoostelijke uitloper van een leemrug aan de rand van de alluviale vlakte van de Dender. De bedding van de rivier bevindt zich zeer dicht tegen de leemrug waardoor verondersteld kan worden dat zich hier al zeer vroeg een belangrijke oversteekplaats bevond. Ter hoogte van de Molenbeek (ten noordoosten van de stadskern, Hunnegem) zijn prehistorische resten gevonden. Ook nabij de Siesegemkouter (ten westen van de stadskern) zijn er resten uit deze periode aangetroffen. Het gaat hier dan voornamelijk om vuursteenvondsten uit het vroeg- en midden-mesolithicum. Ook werd er een crematiegraf uit de midden-bronstijd aangetroffen en bewoningssporen uit de ijzertijd. De naam Aalst zou teruggaan op het Oud-Germaanse 'Alhusta' wat prehistorisch heiligdom betekent (Agentschap Onroerend Erfgoed 2021). Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noorden van de historische stadskern van Aalst.

Er zijn ook aanwijzingen van bewoning tijdens de Gallo-Romeinse periode. De heirbaan Asse-Gent loopt bv. over Aalst. Her en der werden bij opgravingen ook sporen uit deze periode aangetroffen. Ook uit de metaaltijden zijn overigens ook sporen bekend. Verspreid rond Aalst zijn ook Merovingische nederzettingen terug te vinden (Agentschap Onroerend Erfgoed 2021).

In 868 wordt Aalst voor de eerste maal schriftelijk vermeld. Er wordt melding gemaakt van de 'villa Alost' in eigendom van de abdij van Lobbes in Henegouwen. Dit Karolingische landgoed had als zetel het Zelhof, ter hoogte van de huidige Burchtstraat en het Stedelijk Museum (Oud Gasthuys). Deze locatie bevindt zich nabij de natuurlijke loop van de Dender die midden 20ste eeuw gedempt werd. De groei van deze pre-stedelijke kern werd gestimuleerd door de nabijheid van de handelsroute Brugge-Keulen.

Midden 11de eeuw richtte de graaf van Vlaanderen een burcht op tegenover het Zelhof (aan de overkant van de Dender) als militair steunpunt voor het graafschap. Het ging hier om een D-vormige omwalling die bestond uit een ca. 20 meter brede gracht met aarden wal. In het oosten sloot deze aan op de Dender. De groei van deze portus luidde het verval in van het Zelhof. Deze kern, met een haven ter hoogte van de huidige werf (Molenstraat) breidde zich verder uit naar de huidige Grote Markt en de vijf straten die er op uitkomen (Kattestraat, Molenstraat, Nieuwstraat, Korte Zoutstraat en Kerkstraat. Begin 12de eeuw was dit hele gebied omwald en had vijf stadspoorten. Aalst kreeg stadsrechten in 1160 en werd door de Graven van Aalst als hoofdplaats van hun heerlijkheid gekozen. Het Schepenhuis (ca. 1225) is het oudste van de Nederlanden en getuigt van deze functie. Ca. 1241 werd op de locatie van het vroegere Zelhof een gasthuis gebouwd (Agentschap Onroerend Erfgoed 2021).

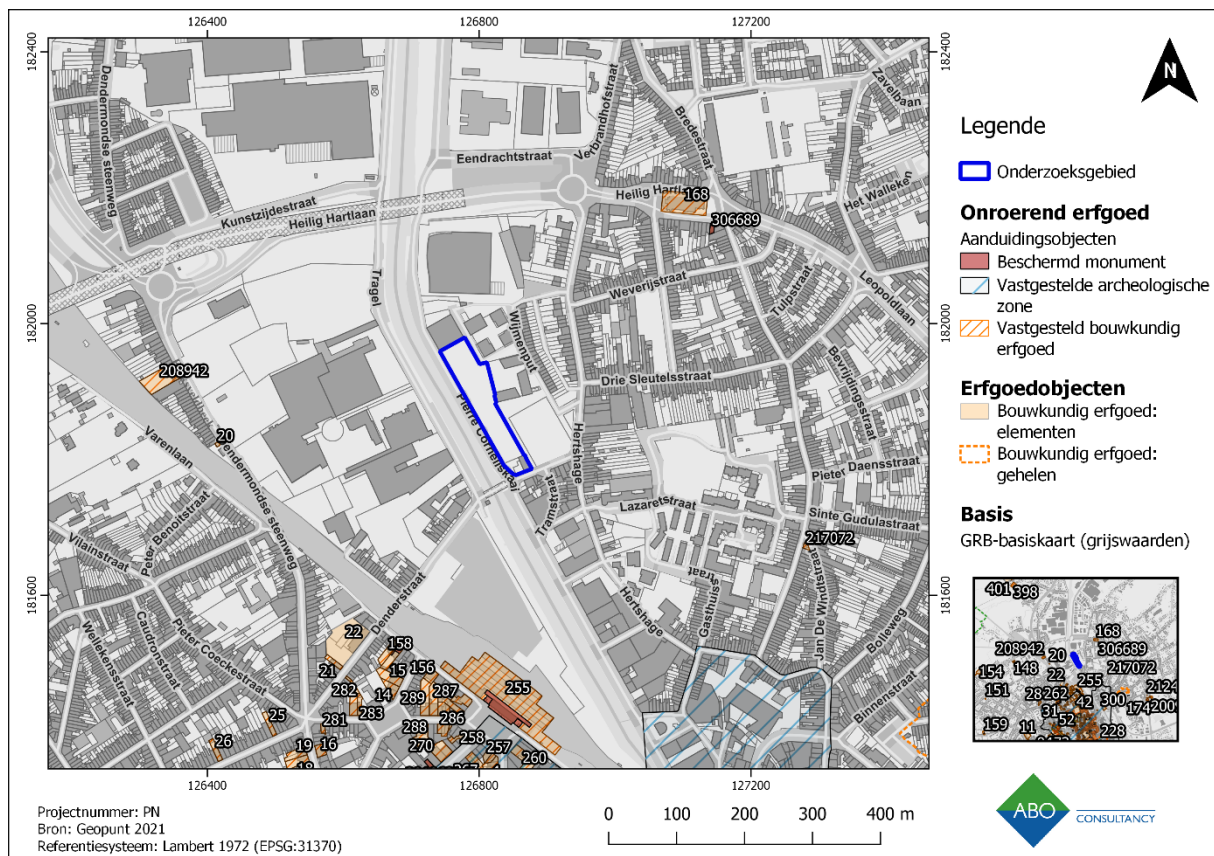
Tijdens de 14de eeuw is de Grote Markt reeds het middelpunt van de stad, de voornaamste straten komen hier in stervorm op uit. In deze periode wordt de stad omwald door een ringmuur met 25 torens en 6 poorten. Op de rechteroever van de Dender werd een gebied van ca. 10 ha mee opgenomen in de omwalling om de haven veilig te stellen. Op het stadsplan van Deventer uit de 16de eeuw is dit duidelijk te zien. Het studiegebied bevindt zich op enige afstand ten noorden van deze versterkingen in onbebouwd gebied.

Gedurende de 15de eeuw werd op dezelfde locatie als het oude Schepenhuis (Grote Markt) een nieuwe Schepenhuis met Belfort gebouwd. Ook werd de bouw van de Sint-Martinuskerk (Kerkstraat) aangevat. Aalst had tussen de 14de en 17de eeuw meermaals te lijden van de pest. De stad werd ook regelmatig vernield. Onder meer door de Gentenaars in 1380, de Spanjaarden in 1576 en de Hollandse troepen in 1645. De versterkingen werden dan ook vaak heropgebouwd. In 1667 liet de Franse maarschalk Turenne zowel de versterkingen als het merendeel van de bebouwing vernietigen. Daarom is helaas slechts weinig architectuur van voor die tijd bewaard gebleven (Agentschap Onroerend Erfgoed 2021). Op de Sanderuskaart (1649) zien we Aalst enkele decennia voor de wallen zullen geslecht worden. De stadsomwalling is nagenoeg hetzelfde gebleven als tijdens de 14de eeuw, wel zijn er bastions aan de buitenranden toegevoegd. Op de Sanderuskaart zijn ook een aantal kloosters binnen de stadsmuren te zien.

Tijdens de 18de eeuw werd de steenweg die Aalst verbindt met Brussel en Gent aangelegd. De Dender werd deels gekanaliseerd, onder andere ter hoogte van het studiegebied. Wat nog overschoot van de stadsomwalling werd tijdens deze periode afgebroken. Na de Franse revolutie werden de kloosterorden afgeschaft en werden ook de meeste van deze gebouwen afgebroken. Zo ontstonden open pleinen in de stad.

Tijdens de eerste helft van de 19de eeuw werd de bebouwing in de stad uitgebreid naar de voormalige stadswallen en zo ontstond de ring rond Aalst (oorspronkelijk een brede boulevard). De spoorlijn Brussel-Aalst-Gent en de voltooiing van de kanalisatie van de Dender zorgden voor een bloei van de industrialisatie. Dit zorgde voor de oprichting van diverse fabrieken binnen de stad die voornamelijk actief waren binnen de textiel- en graanindustrie (Agentschap Onroerend Erfgoed 2021). Begin 20ste eeuw kwam er een textielfabriek binnen het studiegebied. Vanaf 1961 vestigde de Tupperwarefabriek zich in deze gebouwen. In 2007 verhuisde deze fabriek waarna de gebouwen leeg stonden tot de huidige herbestemming van het terrein.

4.1.2 GEKENDE ERFGOEDWAARDEN M.B.T. HET ONDERZOEKSGBIED

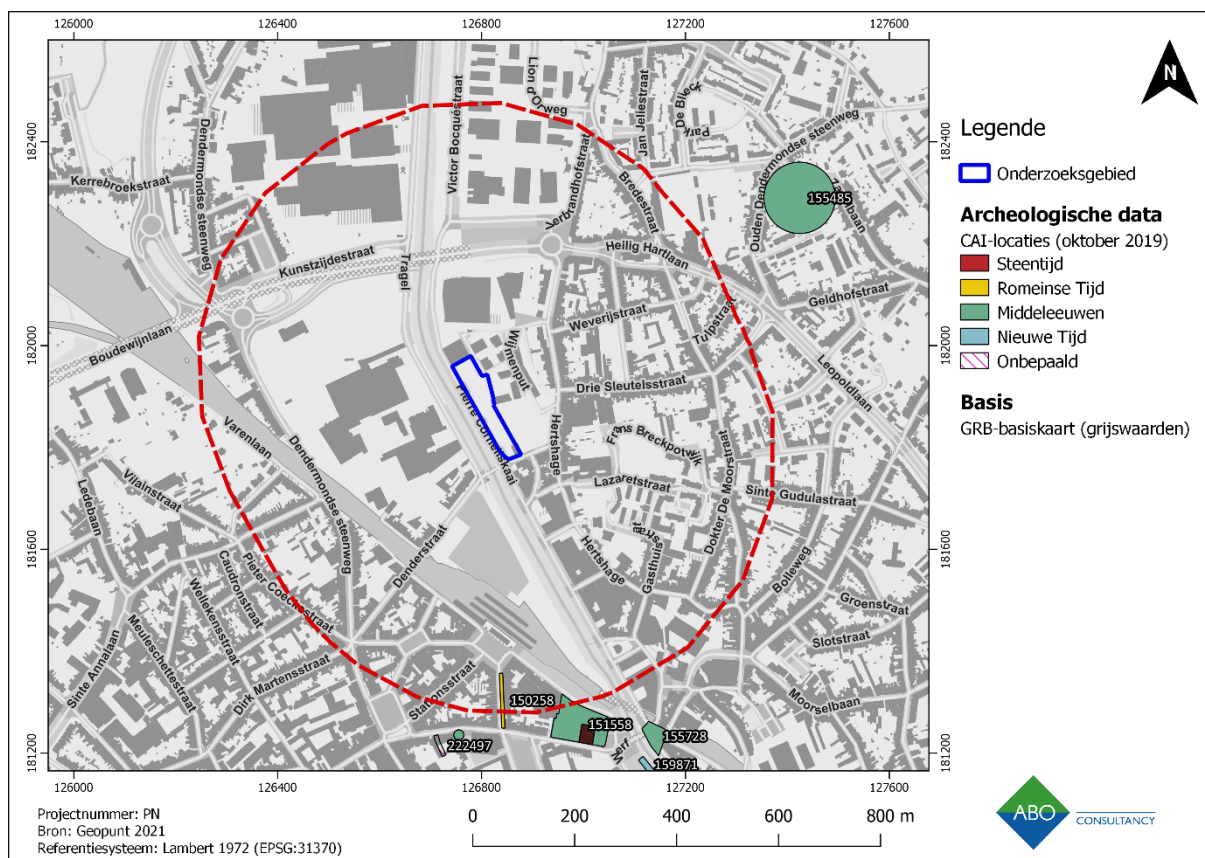

Figuur 19: De erfgoedwaarden met betrekking tot het onderzoeksgebied. (1:6000). (Bron: Geopunt 2021).

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn er geen relevante erfgoedwaarden aangetroffen. Het onderzoeksgebied bevindt zich ook niet binnen de archeologische zone 'Historische stadskern van Aalst'.

Een klein deel van het onderzoeksgebied staat als 'zone waar geen archeologie te verwachten valt' aangeduid. Dit komt omwille van een eerder ingediende archeologienota met ID. 13948 (Van den haute 2020).

4.1.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 20: Alle CAI-meldingen (1:8000) in de nabijheid van het onderzoeksgebied.

Binnen een straal van 500 meter rond het studiegebied zijn er twee meldingen waar te nemen in de CAI. Een derde melding bevindt zich aangrenzend aan de perimeter en zal eveneens besproken worden. Er zijn geen meldingen waar te nemen met dezelfde landschappelijke ligging als het studiegebied, nl. binnen de alluviale vlakte van de Dender en buiten de historische stadskern van Aalst.

ID	Afstand	Naam	Datering
155485	600 meter	Site met walgracht: Walleken	Late middeleeuwen
150258	500 meter	Archeologisch vooronderzoek	Romeinse tijd, late middeleeuwen, nieuwe tijd
151558	500 meter	Archeologisch vooronderzoek	Late middeleeuwen, nieuwste tijd

Figuur 21: Overzichtstabel CAI.

ID 155485

Op deze locatie bevond zich een site met walgracht die vermoedelijk gedateerd kan worden in de late middeleeuwen. De site werd vastgesteld op de Ferrariskaart en beschreven door Jan Moens in het onuitgegeven dossier 'Archeologische zone Walleken' (CAI 2020).

ID 150258

Bij een proefsleuvenonderzoek werden sporen aangetroffen van nw-zo georiënteerde greppel uit de Romeinse periode. Deze bevatte Gallo-Romeins aardewerk met vrij veel tegulae- en imbrexfragmenten. Het aangetroffen aardewerk dateert uit de 2de en 3de eeuw. Uit de late middeleeuwen dateert een grafkuil met kistbegroaving, deze is in verband te brengen met de laatmiddeleeuwse fase van het klooster op deze plaats en later het pestkerkhof. Uit dezelfde periode werd de buitenrand van de stadsgracht aangesneden. Uit de nieuwe tijd dateert de binnenrand van de 16de-eeuwse bastiongracht (De Groote & Moens 2007).

ID 151558

Bij een archeologisch vooronderzoek werden sporen aangetroffen van de stadsgracht die deel uitmaakte van de tweede, 13de-eeuwse stadsomwalling. Uit de nieuwste tijd dateren sporen van de fabriek die zich op deze locatie bevond in de 19de eeuw. Het gaat dan om funderingsmuren, een overdekt riool, een beerput en kelder- en vloerniveaus (Falkenbach & Mervis 2010).

De meldingen met ID 150258 en 151558 maken deel uit van de historische stadskern van Aalst. Bij beide werden sporen van de stadsgracht aangetroffen, deze bevonden zich dus aan de rand van de historische stadskern. Het studiegebied is echter ruim buiten deze historische kern gelegen, in een drassig gebied nabij de Dender. Deze meldingen zijn dus in feite minder relevant om uitspraken over het studiegebied te doen. Wel tonen ze de nabijheid van deze historische kern met bijhorende middeleeuwse bewoning aan. Op figuur 23 is ter hoogte van de stad Aalst (ten zuiden van het studiegebied) duidelijk een cluster met meldingen uit de middeleeuwen te zien. Op deze figuur is ook goed de hogere inplanting van de stad ten opzichte van het studiegebied te zien.

De site met walgracht wijst op bewoning in de (late) middeleeuwen buiten deze historische kern. Echter, deze site werd aangelegd ten oosten van het studiegebied, op de uitloper van een zandleemplateau (cf. hst. 3.1), terwijl het studiegebied zich in een lagergelegen, nat gebied bevindt. Het studiegebied lijkt een allerm minst gegee rde plek voor bewoning in vroegere tijden. Gezien de nabijheid van de stad Aalst in het zuidwesten en de hoger gelegen gronden op korte afstand ten oosten van het studiegebied is de kans om archeologische sporen binnen het studiegebied terug te vinden eerder klein.

4.1.4 EERDER ONDERZOEK

In de ruime omgeving van het studiegebied bevinden zich tien archeologienota's waarvan reeds akte genomen werd.

Binnen de site van Pier Kornel bevinden zich twee archeologienota's met ID 2589 en ID 13948. Deze werden opgesteld voor het zuidelijke gebouw binnen het studiegebied en de overige werken voor Fase 2. Het zuidelijke gebouw betreft een appartementencomplex met bijhorende ondergrondse parkeergarage. De verstoring zal tot ca. 3,40m-mv diep gaan. Op basis van controleboringen en de vloerplaat van een nog niet afgebroken fabrieksgebouw binnen deze zone werd een verstoring tot ca. 1,50 m-Mv tot 2,00 m-Mv vastgesteld. Op diverse andere plaatsen dienden de controleboringen gestaakt te worden wegens een ondoordringbare puinlaag. Op basis van het niveau van de vloerplaat, de controleboringen en de onaantrekkelijke natte ligging van het terrein werd het archeologisch potentieel als laag ingeschat en werd voor beide archeologienota's een vrijgave geadviseerd (Bartholomieux & Veraart 2017 & Van den haute 2020).

Naar aanleiding van de aanleg van een nieuw op- en afrittencomplex aan de ring rond Aalst werd een archeologienota met ID 977 opgesteld. Het studiegebied bevindt zich in een onaantrekkelijk, nat meersenlandschap. Boringen konden ook aantonen dat zich op het terrein metersdikke alluviale pakketten bevinden. Tijdens de 18de eeuw werd de Dender rechtgetrokken en werden zones in de onmiddellijke omgeving van het studiegebied opgehoogd. Gezien een groot deel van de werken plaatsvindt binnen een opgehoogd talud en de rest van de zones erg versplinterd zijn en dus geen ruimtelijk inzicht kunnen bieden werd vrijgave geadviseerd (Verbrugge & Cherretté 2016). De archeologienota met ID 970 betreft een eerdere fase van hetzelfde project. Hier geldt dezelfde conclusie.

Wegens rioleringswerken werd een archeologienota met ID 11431 opgesteld. De werken zullen tot ca. 2m diep gaan. Het gebied bevindt zich buiten de historische kern van Aalst en maakte pas deel uit van de stad tijdens de 19de eeuw. Het gebied was in gebruik als akkerland of meersengebied nabij de Dender. Zowel op basis van de CAI als het historisch kaartmateriaal zijn er weinig sporen van menselijke aanwezigheid voor de aanvang van de nieuwste tijd te verwachten. Het projectgebied is bovendien reeds verstoord door eerder aangelegde nutleidingen, riolering en de kaaimuren langsheen de Dender. Gecombineerd met het lage archeologisch potentieel is er dan ook een laag potentieel tot kennisvermeerdering waardoor vrijgave werd geadviseerd (De Smet, De Mayer en Cherretté 2019).

Wegens plannen voor de ontwikkeling van de Tragelsite te Aalst met kantoorgebouwen, retail- en een woonzone plus een bijhorende parking werd een archeologienota met ID 5114 opgesteld. De werken hiervoor zullen tot ca. 1m diep gaan. Op het terrein was een gasfabriek gevestigd, grote delen zijn dan ook reeds gesaneerd en dus verstoord. In het westen van een terrein is nog een strook van ca. 1ha gespaard gebleven die niet gesaneerd diende te worden. Dit gedeelte van het terrein is bovendien gelegen op een rivierterras, een aantrekkelijke zone voor bewoning. Hier wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Het overige gedeelte van het terrein is reeds verstoord door de sanering en bovendien gelegen binnen een weinig aantrekkelijk, nat meersengebied. Voor dit gedeelte werd dan ook vrijgave geadviseerd (De Tollenaere et al. 2017).

Naar aanleiding van de plannen voor een tijdelijke parking werd een archeologienota met ID 148 opgesteld. Voor het in voege gaan van het Onroerend Erfgoeddecreet in 2016 was hier reeds een vooronderzoek uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van de Tragelsite. Door een wijziging van (een gedeelte van) de plannen diende echter een bijkomende archeologienota te worden opgesteld. Het projectgebied is gelegen buiten het historische centrum van de stad en werd pas in de 19de eeuw

opgeslorpt door de stad. Uit het vooronderzoek d.m.v. proefsleuven kwamen geen archeologisch relevante sporen voor ter hoogte van de parking en werd verstoring vastgesteld. Er werd dan ook vrijgave geadviseerd (Klinkenborg, Verbrugge & Cherretté 2016).

In het kader van de ontwikkeling van de voormalige 'Gendarmerie' werd een archeologienota met ID 10162 opgemaakt. Het terrein bevindt zich in een nat meersengebied, met occasioneel een gebruik als akkerland. De schaarse bebouwing en wegenis ontwikkelt zich pas vanaf de 18de eeuw en pas in de 19de eeuw behoort het terrein tot de stadskern van Aalst. De werken blijven grotendeels binnen het gabarit van de huidige verstoringen. Gezien de vrij beperkte impact van de werken, de reeds aanwezige verstoring en de ligging buiten de historische stadskern binnen een onaantrekkelijk nat meersengebied werd vrijgave geadviseerd.

In 2016 werd er aan de NMBS een vergunning verleend om het terrein af te graven tot op het oude maaiveld, alsook voor de bouw van de publieke gebouwen. Omdat er voor het totale plangebied een verkavelingsvergunning zal worden aangevraagd werd een archeologienota met ID 5006 opgesteld. Het terrein werd begin 20ste eeuw opgehoogd met 4 tot 8m en zal worden afgegraven tot op het maaiveld. De publieke gebouwen zijn reeds vergund voor de aanvang van het Onroerend Erfgoeddecreet. De archeologienota neemt dan ook de geplande appartementen langsheen de Dender en de publieke wegenis in beschouwing. Er wordt uitgegaan van een maximale verstoring. Gezien het studiegebied zich in een natte zone, ruim buiten de historische stadskern van Aalst bevindt is er een laag archeologisch potentieel. Er werd dan ook vrijgave geadviseerd.

In functie van de ontwikkeling van de Pierre Corneliskaai (wegeniswerken), Houtkaai (rioleringswerken) en het Jagerspad (fundering voor aanleg brug) werd een archeologienota met ID 9300 opgesteld. Op basis van de bureaustudie werd een laag archeologisch potentieel ingeschat voor de Pierre Corneliskaai gezien de collectorwerken die reeds plaatsvonden in deze straat en de zware infrastructuurwerken uit de 18de (rechtstrekken Dender) en 19de eeuw (aanleg kademuren). Het archeologisch potentieel situeert zich op de Houtkaai, gelegen op de locatie van de voormalige laatmiddeleeuwse stadsomwalling. Er werd vrijgave geadviseerd voor het gedeelte t.h.v. van de P. Corneliskaai en een proefsleuvenonderzoek t.h.v. de Houtkaai en het Jagerspas (één zone). Dit proefsleuven onderzoek werd reeds uitgevoerd en de nota heeft als ID 12786. Er werden tijdens het onderzoek enkel postmiddeleeuwse vullingspakketten van de stadsgracht aangesneden. Van de laatmiddeleeuwse omwalling of gracht werden geen sporen gevonden. Verder onderzoek is dan ook gelet op de kosten-baten niet zinvol gezien het geringe potentieel tot kenniswinst. Er werd dan ook besloten tot vrijgave.

De hierboven besproken archeologienota's bevinden zich allen geheel of gedeeltelijk binnen het natte meersengebied nabij de Dender. Al de besproken onderzoeken situeren zich ook buiten de middeleeuwse stadskern van Aalst (met uitzondering van een gedeelte van ID 9300, gelegen nabij de stadwallen). Het huidige studiegebied is geheel binnen dit nat meersengebied gelegen op de rechteroever van de Dender, ruim buiten de historische kern van Aalst. De onderzoeken komen telkens tot dezelfde conclusie voor de zones gelegen binnen dit gebied: gezien de natte ligging buiten de historische kern van Aalst is er een laag archeologisch potentieel. Het gebied aan de Pierre Corneliskaai, nabij het huidige studiegebied, is bovendien sterk verstoord door de aanleg van de kademuren, rioleringswerken en de fabrieken die hier in de 19de en 20ste eeuw werden gebouwd. Bovendien is er voor de locatie iets ten noorden van het studiegebied sprake van dikke alluviale afzetpakketten (ID 977). De kans bestaat dat deze zich ook binnen het studiegebied bevinden.

Voor de zuidelijke zijde van het huidige studiegebied stelt de archeologienota met ID 2589 waarvan reeds akte genomen werd dat het terrein tot ca. 1,5m-mv verstoord is. Dit werd vastgesteld op basis van de vloerplaat van een nog niet afgebroken loods en enkele controleboringen op het terrein. Binnen het studiegebied werd zowel het noordelijke gebouw (vergunning afgeleverd voor het in voege treden van het Onroerend Erfgoeddecreet) reeds opgericht. De werken aan het (reeds vergunde) zuidelijke gebouw nemen binnenkort een aanvang. Voor dit zuidelijke gebouw werd de archeologienota met ID 2589 opgesteld. Onder beide gebouwen is ook een ondergrondse parkeergarage voorzien.

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

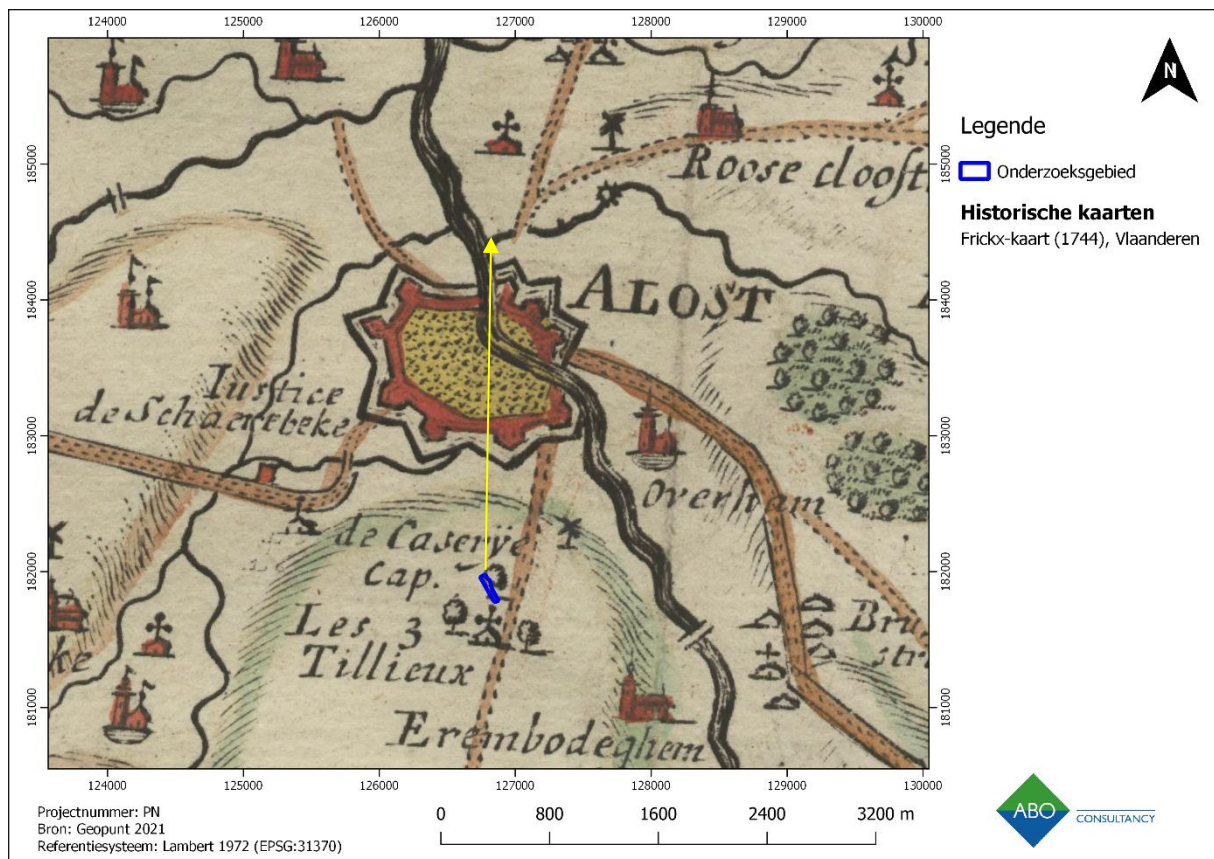
4.2.1 DEVENTERKAART (CA. 1550)

Figuur 22: Deventerkaart met (bij benadering) de aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius 2020).

Op de Deventerkaart is te zien dat het onderzoeksgebied zich ruim ten noorden van de stadsomwalling bevindt, binnen het natte meersengebied van de Dender. Dit meersengebied werd op de kaart aangeduid in het groen. Op enige afstand ten zuidoosten van het studiegebied is wat verspreide bewoning te zien. Dit is het dorp Mijlbeke dat tegenwoordig deel uitmaakt van Aalst.

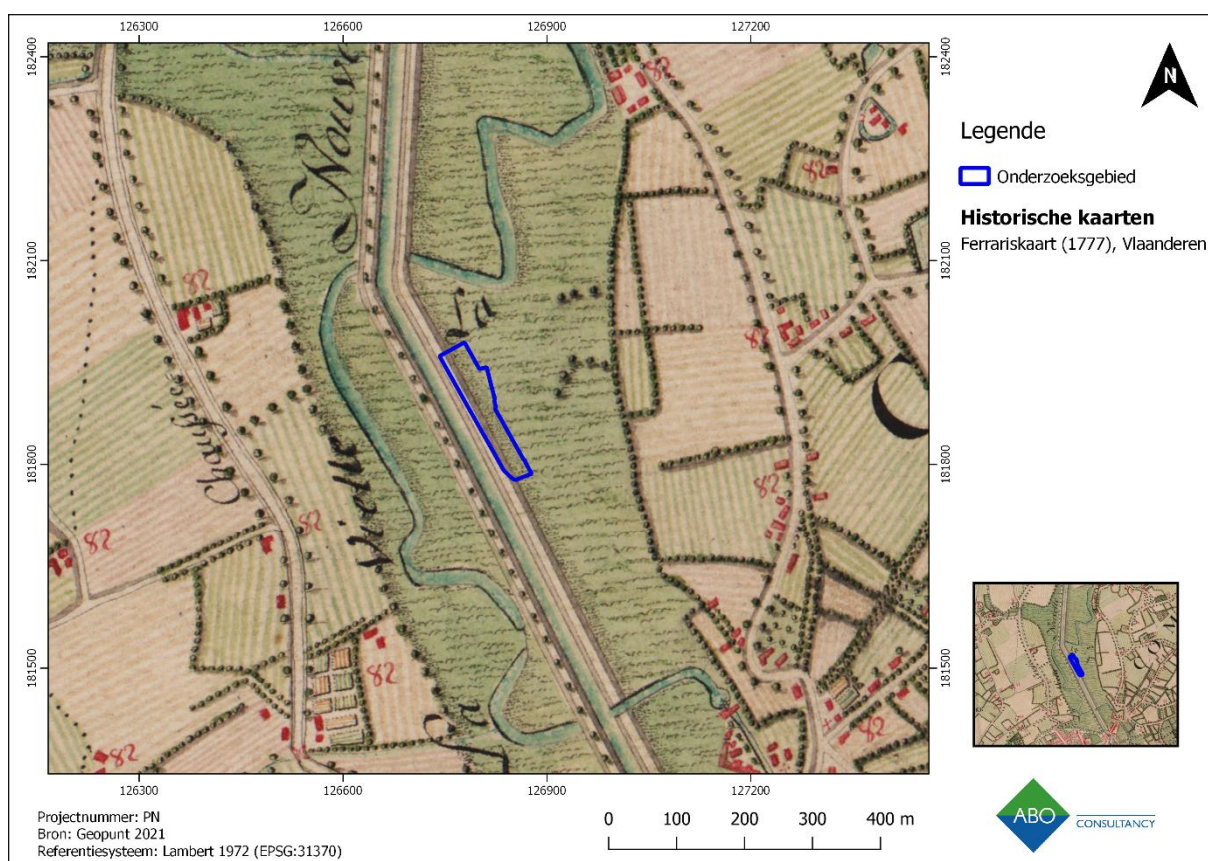
4.2.2 FRICXKAART (CA. 1712)

Figuur 23: Fricxkaart (1:30000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de Fricxkaart is te zien dat het studiegebied te veel is opgeschoven naar het zuiden. De pijl geeft aan waar het studiegebied zich eigenlijk dient te bevinden, namelijk wat verder ten noorden van de stadsomwalling op de rechteroever van de Dender. Gezien de beperkte graad van detail valt uit deze kaart verder weinig af te leiden.

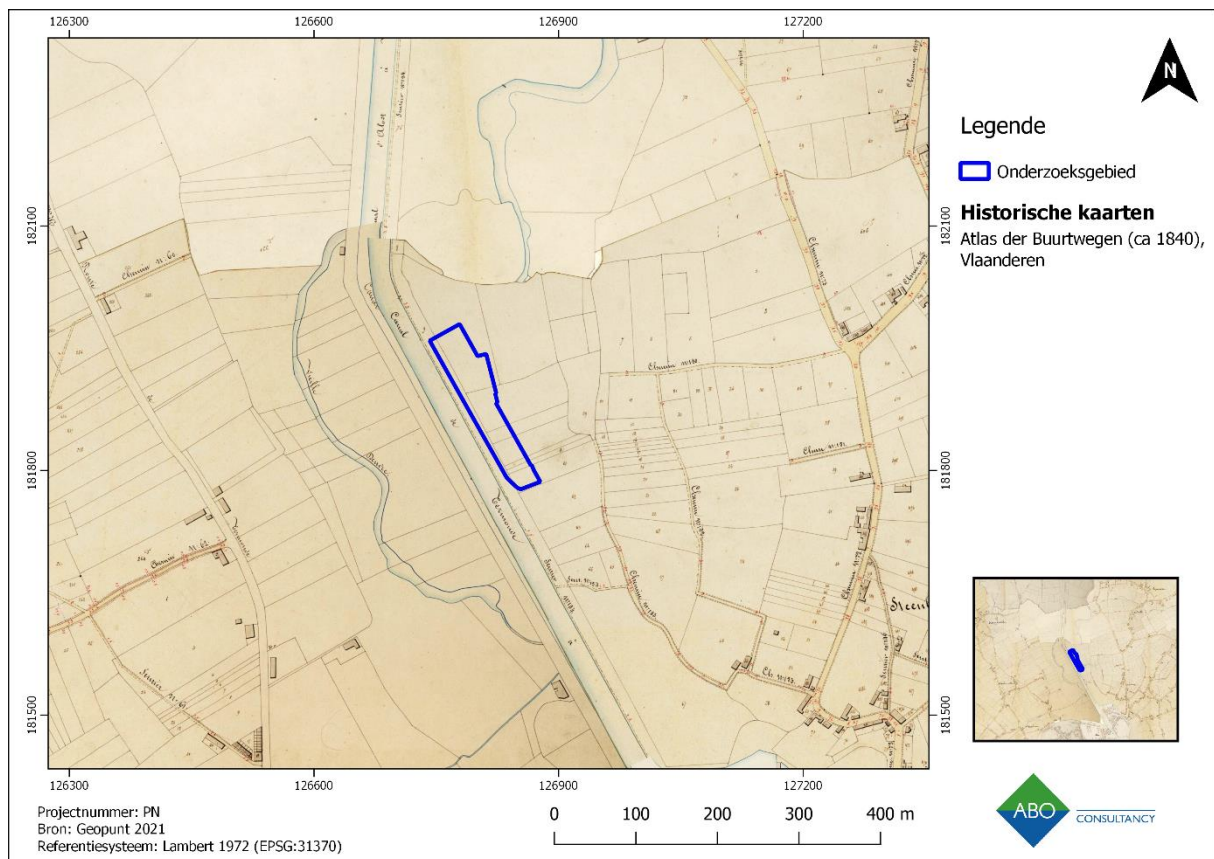
4.2.3 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

Figuur 24: Ferrariskaart (1:6000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de Ferrariskaart is opnieuw duidelijk de ligging van het onderzoeksgebied binnen het natte meersengebied aan de oevers van de Dender te zien. De kanalisatie van de Dender is eind 18de eeuw reeds een feit. De oudere meanders zijn weliswaar nog duidelijk te zien in het landschap. Ten oosten van het studiegebied zijn akkers weergegeven. Omwille van de natte en overstromingsgevoelige zone, is er geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied zichtbaar.

4.2.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Figuur 25: Atlas der Buurtwegen (1:5000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de Atlas der Buurtwegen is te zien dat het studiegebied in diverse percelen versnipperd is. Voor het eerst is er ook een weg te zien die richting de oostzijde van het studiegebied leidt en dan stopt. Deze weg komt overeen met een gedeelte van de huidige weg die nu bekend staat als Hertshage. Bebouwing is niet te zien binnen het studiegebied en ook de Zwarte Hoekbrug (of de weg ernaartoe) is nog niet aangelegd.

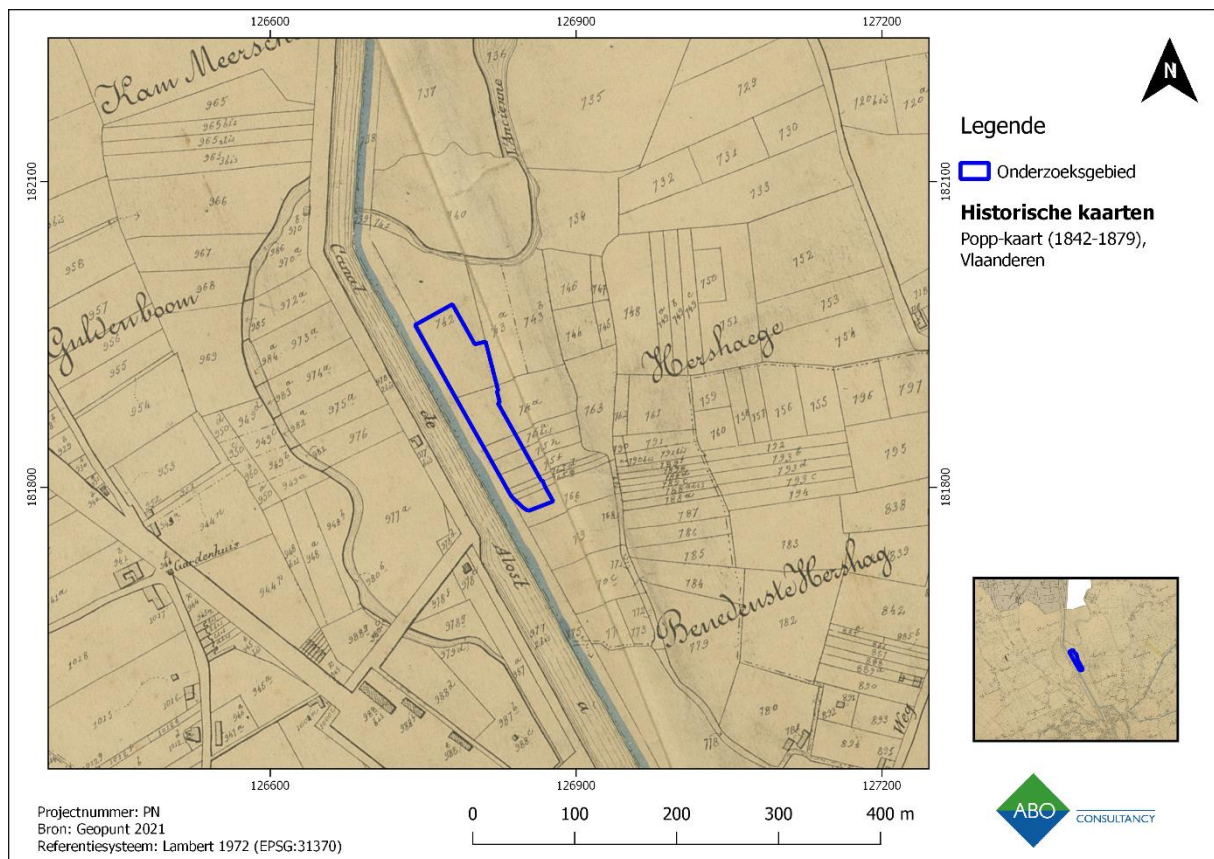
4.2.5 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 26: Vandermaelenkaart (1:5000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de Vandermaelenkaart is nog steeds geen bebouwing binnen het studiegebied te zien. Aan de oostelijke grens lijkt zich een boomgaard te bevinden. Op deze kaart is voor de eerste maal de spoorlijn en het bijhorende station van Aalst te zien. In het noordoosten is de aanduiding 'Walleken Ferme' zichtbaar, een verwijzing naar de site met walgracht op deze locatie. De walgracht is ook nog te zien op de Vandermaelenkaart zelf.

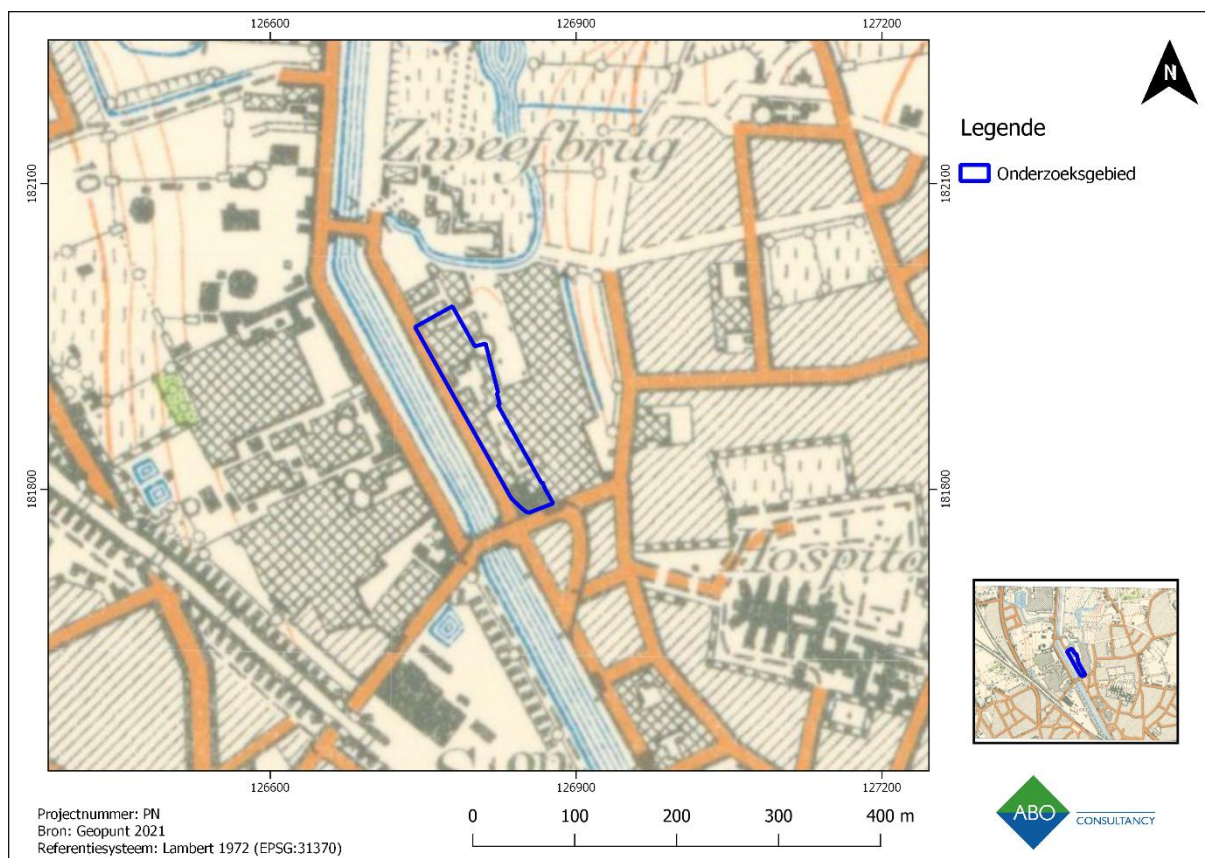
4.2.6 POPPKAART (CA. 1842-1879)

Figuur 27: Poppkaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de Poppkaart is de perceelsindeling binnen het studiegebied grotendeels ongewijzigd gebleven t.o.v. van de Atlas der Buurtwegen. De zone ten oosten van het studiegebied staat nu bekend als *Hershaege* (Hertshage). Er is ook op deze kaart nog geen bebouwing binnen het studiegebied te zien.

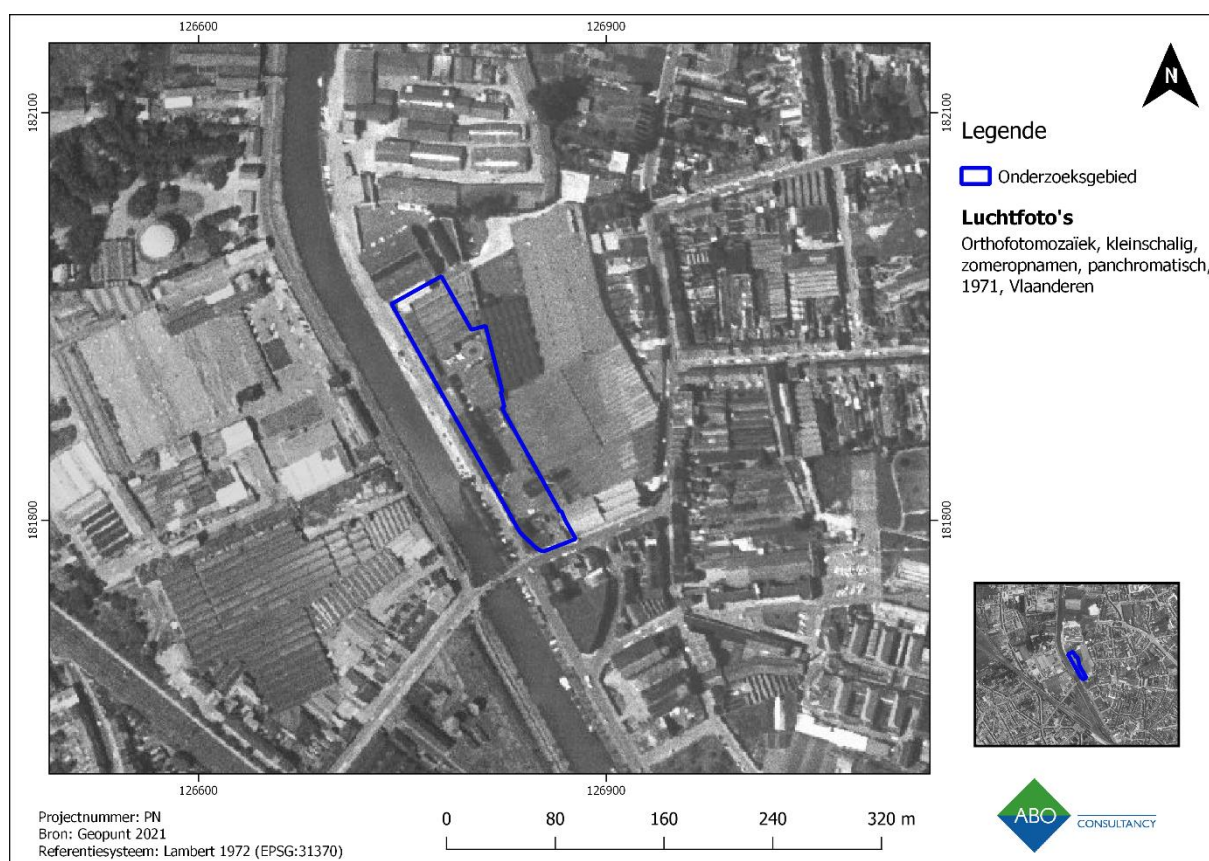
4.2.7 NA1900

Figuur 28: Kaart (1:4000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

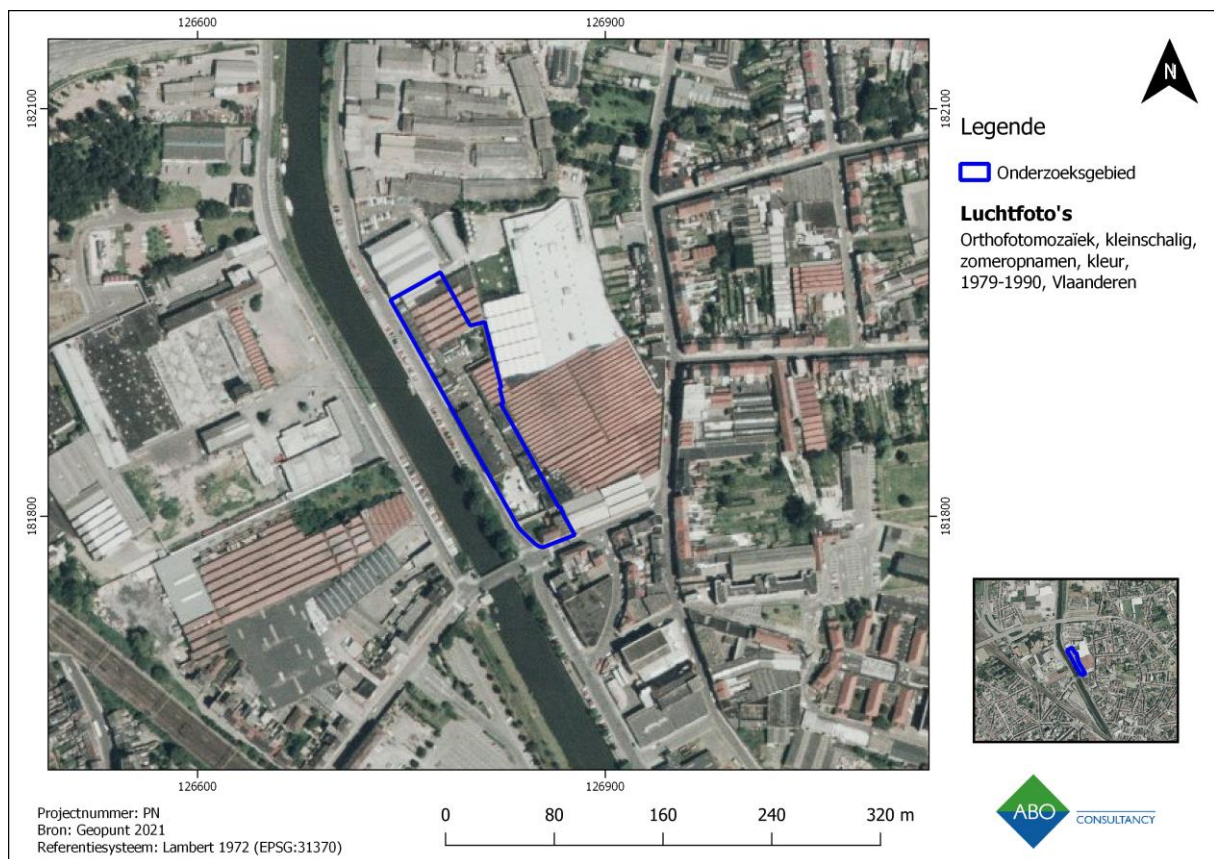
Op de stafkaart uit 1939 is een heel ander beeld te zien: het studiegebied is quasi volledig bebouwd met fabrieksgebouwen en maakt deel uit van de industriezone ten noorden van Aalst. In deze periode bevond zich een textielfabriek binnen het studiegebied. De meanders van de oude Dender zijn nog steeds enigszins zichtbaar in het landschap. Ten noorden van het studiegebied is nog steeds een gedeelte van het vroegere meersenlandschap bewaard gebleven.

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

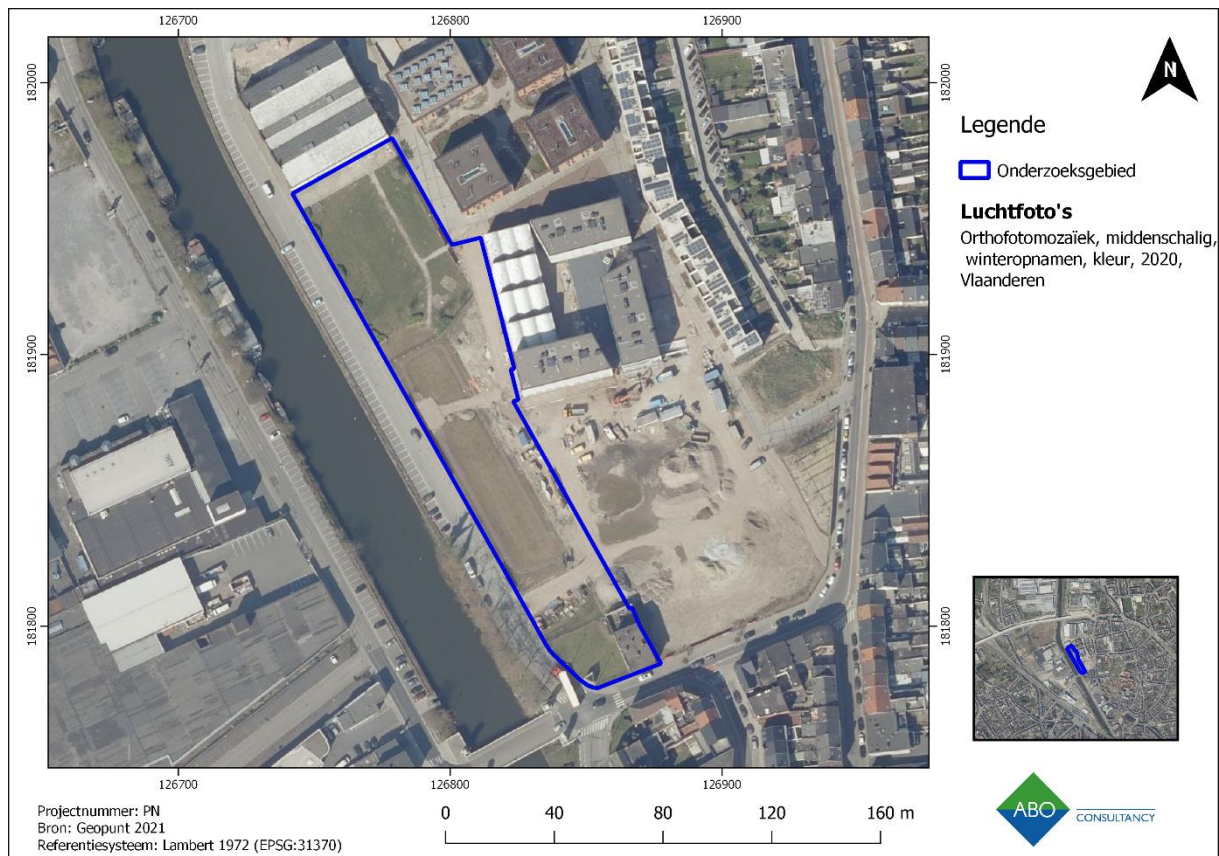
Figuur 29: Orthofotomosaïek (1:3000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1971) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op de orthofoto uit 1971 is het beeld van de fabriekssite nog duidelijker: het volledige studiegebied is bedekt met loodsen. Uit de archeologienota waarvan reeds akte werd genomen met ID 2589 is gekend dat de vloerplaat van deze gebouwen tot ca. 1,50m-mv onder het maaiveld reikt. De bebouwing rondom het studiegebied is eveneens sterk toegenomen met ten westen en noorden fabrieksgebouwen en ten oosten de arbeiderswoningen van de werklieden. Vanaf 1961 tot 2007 was de Tupperwarefabriek hier gevestigd, het studiegebied maakt deel uit van dit grotere fabriekscomplex.

Figuur 30: Orthofotomosaïek (1:3000), kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch (1991) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

Op deze orthofoto, genomen in 1990, is binnen het onderzoeksgebied ongeveer hetzelfde beeld te zien als op de voorgaande orthofoto uit 1971. Het studiegebied is nagenoeg volledig bebouwd met fabrieksloodsen of verhard. Ook de bewoning rondom het studiegebied is grotendeels hetzelfde gebleven. Wel valt nu ten noorden van het studiegebied het viaduct over de Dender op waardoor de ring rond Aalst richting het westen wordt doorgetrokken.

Figuur 31: Orthofotomosaïek (1:1500), middenschallig, winteropnamen, panchromatisch (2019) met weergave van het studiegebied (blauw). (Bron: Geopunt 2021).

De orthofoto uit 2020 toont de huidige toestand van het onderzoeksgebied.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Het onderzoeksgebied situeert zich ter hoogte van een oude Tupperwarefabriek ten noorden van het stadscentrum van Aalst. Het terrein wordt in het zuidwesten door de Pierre Corneliskaai, in het zuidoosten door de Nieuwbrugstraat en in het noordoosten door bebouwing en open ruimte begrensd. De volgende percelen maken deel uit van het onderzoeksgebied, dat een oppervlakte van ca. 8.180 m² heeft: 41303D0764/00C005, 41303D0767/00X000, 41303D0767/00Y000, 41303D0767/00W000. Op nog geen 20 meter van het onderzoeksgebied stroomt de Dender, een bevaarbare waterloop die uitmondt in de Schelde. De voormalige fabrieksgebouwen die er aanwezig waren zijn reeds gesloopt.

Landschappelijk gezien bevindt het terrein zich op enkele meters van de (thans gekanaliseerde) Dender, binnen de alluviale vlakte van deze rivier. Het gebied was in het verleden allicht zeer nat en gevoelig voor overstromingen. De hoogteprofielen tonen een gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied, dat zeer vlak is. Het is geweten dat het terrein ca. 1,50 meter tot 2,00 meter opgehoogd en genivelleerd werd. Op de bodemkaart is dan ook te zien dat het hele terrein als vergraven bodem gekarteerd staat. Ook op de Quartairgeologische kaart staat mooi de landschappelijke ligging van het studiegebied binnen de alluviale vlakte van de Dender weergegeven. Voor het onderzoeksgebied zelf is geen informatie betreffende het erosiepotentieel beschikbaar.

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn er geen relevante erfgoedwaarden aangetroffen. Het onderzoeksgebied bevindt zich ook niet binnen de archeologische zone 'Historische stadskern van Aalst'. Uit de meldingen van de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat de meeste archeologische elementen zich op drogere en meer bewoonbare locaties bevinden in het landschap, voornamelijk de huidige stadskern van Aalst.

Cartografische bronnen geven aan dat het onderzoeksgebied lange tijd onbewoond is gebleven, allicht omwille van het aanwezige overstromingsgevaar. In de 20e eeuw vonden er industriële activiteiten plaats. Tussen 1965 en 2007 werden hier in een fabriek voorwerpen in kunststof vervaardigd. Het terrein was echter al vroeger een basis voor industriële bedrijvigheid. Tot 1951 was er namelijk een weverij met een ververij gevestigd, uitgebaat door Roos-Geerinckx-De Naeyer. Tussen 1951 en 1965 vonden er tijdelijk geen activiteiten plaats.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van een verkavelingsvergunning voor Fase 3 en 4 van het 'Pier Kornel project'. Het doel van dit onderzoek is driedelig. Ten eerste wordt er op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande werken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

Landschappelijk kan gesteld worden dat het studiegebied zich op een onaantrekkelijke, laaggelegen, natte en overstromingsgevoelige locatie bevond. Deze regio, ter hoogte van de alluviale vlakte van de Dender, was erg onwaarschijnlijk voor bewoning in vroegere tijden, zeker gezien er zich hoger gelegen gronden op korte afstand ten oosten en westen van het studiegebied bevonden. Het onderzoeksgebied is bovendien op enig afstand van de stadsmuren van Aalst gelegen. Bebouwing binnen het studiegebied kon pas worden vastgesteld tijdens de 20e eeuw met de bouw van fabriekshallen. Het studiegebied maakte deel uit van een groter complex en was quasi volledig bebouwd met loodsen, wat zorgde voor een aanzienlijke verstoring. Het is geweten dat er een puinrijke ophogingslaag van ca. 1,50 tot 2,00 meter aanwezig is.

Het onderzoeksgebied heeft dus een laag archeologisch potentieel. Meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris bevestigen de onaantrekkelijke landschappelijke ligging. Binnen een straal van 1,00 kilometer zijn slechts drie meldingen weergegeven. Gezien de veelheid aan archeologienota's waarvan reeds akte werd genomen in de omgeving, ligt dit niet aan de stand van het onderzoek. Twee meldingen van vooronderzoek bevinden zich nabij de laatmiddeleeuwse stadswallen en dus binnen de historische stadskern van Aalst. Deze ligging is niet te vergelijken met het studiegebied, dat zich ruim buiten deze wallen bevindt. De derde melding betreft een site met walgracht op de hoger gelegen gronden ten oosten van het studiegebied. Ook deze landschappelijke ligging valt niet te vergelijken gezien het studiegebied zich aanzienlijk lager in het landschap bevindt in een nat meersengebied binnen de alluviale vlakte van de Dender.

Verder is er een significante historische bodemverontreiniging aanwezig ter hoogte van het onderzoeksgebied. Uit de oriënterende en beschrijvende bodemonderzoeken blijkt dat er zich twee verontreinigingskernen bevinden ter hoogte van het onderzoeksgebied. In de zuidelijke hoek bevindt zich een historische verontreiniging met gechloreerde solventen (Kern 1; 1.600 m²), waarschijnlijk ontstaan door het industriële verleden van het perceel. De sanering bestaat uit een afgraving en verwijdering van de verontreiniging. Meer noordelijk is er ook een verontreiniging met gechloreerde solventen aanwezig (Kern 3; 3.050 m²). De solventen bevinden zich tot een diepte van 4,00 m-Mv tot 8,00 m-Mv. Daarom wordt er een sanering uitgevoerd tot een maximale diepte van 8,00 m-Mv.

Op basis van de bovenstaande argumenten –namelijk de ongunstige landschappelijke ligging, de bestaande verstoringen, ophogingen en de aanwezige bodemverontreiniging– kan geconcludeerd worden dat er weinig tot geen archeologische kenniswinst mogelijk is. Daarom worden voor het hele onderzoeksgebied geen verdere maatregelen geadviseerd (**vrijgave**).

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		12/02/2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		12/02/2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		12/02/2021

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Historische stadskern van Aalst [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140017> (Geraadpleegd op 25/01/2021)

Bartholomieux B., Veraart D., 2017. Archeologienota Aalst-Pierre Corneliskaai (Prov. Oost-Vlaanderen).

Bogemans F., Baeteman C., 2006: Toelichtingen bij de Quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

CadGIS 2021: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 25/01/2021).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2021.

De Groote K., Moens J., 2007. Buiten de Kapellepoort van de stad Aalst. Archeologisch onderzoek in de Albert Liénartstraat (O.-VI.). In: *Archaeologica Mediaevalis*, 30, 44-45.

De Smet S., De Maeyer W., Cherretté B., 2019. Aalst Tragel-Doorsteeklaan. Erembodegem : Solva.

De Tollenaere J., et al. 2017. Vooronderzoek Aalst-Tragelsite. Sint-Michielsbrugge: Ruben Willaert.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2020: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 25/01/2021).

Falkenbach G., Mervis D., 2010. Archeologisch vooronderzoek te Aalst aan de Werf 8. Soresma.

Geopunt Vlaanderen 2021: Basiskaarten (Luchtfoto 2019, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 25/01/2021).

Geopunt Vlaanderen 2021: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 25/01/2021).

Geopunt Vlaanderen 2021: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 25/01/2021).

Inventaris bouwkundig Erfgoed: IBE 2021.

Klinkenborg S., Verbrugge A., Cherretté B., 2016. Aalst-Tragelweg: aanleg tijdelijke parking. Erembodegem: Solva.

Nackaets, J. 2011. Oriënterend/Beschrijvend bodemonderzoek - Voormalige Tupperware Site. MAVA.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 25/01/2021).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

Verbrugge A., Cherretté B., 2016. Aalst-Bypass R41: Aanleg van een op- en afrittencomplex ten zuiden van het industrieterrein Wijngaardveld. Erembodegem: Solva.